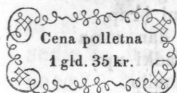

SLOVENSKI GLASNIK.

Lepoznansko-podučen list.

Odgovorni vrednik in izdatelj: A. Janežič.

Št. 4.

V Celovcu 1. oktobra 1860.

6. zv.

Hrepenenje.

(Zložil Fr. Cegnar.)

Ah, drago serce, kaj je tebi,
Da rajsko radost mi kališ,
Da nosiš pelin grenki v sebi,
Iz družb veselih me podiš?
Objema rajsko te veselje,
Al site niso tvoje želje!

Krasota mestna te obdaja,
Cvetè pomladni rožni cvet,
Vesela godba te napaja,
Sred zarje venčanih deklet
Si bridko, žalostno, poterto,
Veseljū, radosti zaperto.

Zakaj temniš mi žark očesa,
Ko me obsiva blesk svetā,
Ko gledam zemeljske nebesa,
Ko sreče zvezda mi miglja?
Zakaj greniš mi slast življenja,
Ovijaš s ternjem me terpljenja?

Brenkljajo gosli javorove
In citer strune sreberne,
Razveseljujejo godove
Peneče vinske kapljice,
Nebo nad tabo se raduje
In svet v veselju poskakuje.

Le ti žaluješ, tarnaš, jokaš,
Brez tolažila, brez mirū,
Le ti mi v živih persih pokaš,
Zdihuješ k milemu Bogu;
Po tebi orjejo grenkosti
In seme sejejo bridkosti.

Razženi toge, bolečine,
Skelečo rano v noč zavij,
Naj zgine jad, naj žalost mine,

Glasnik 1860. — VI. zv.

Z veselimi veselo bū:
Življenja dnevi so le kratki,
Topiva v kapljici jih sladki.

Brenčajva, dokler cvet ne zvene,
Od rožice do rožice,
Napijva rose se medene,
Ljubiva lice sladke slje.
Nesrečne megle odpodiva,
V naročje slasti se verziva.

Ah, kaj je meni to veselje,
Ah, kaj je meni slast svetā!
V daljino plavajo mi želje,
Perota širi se duha.
Ta rajska radost, polna hrupa,
Mi bolj, ko pelin, je gorjupa.

Na hrupnih rajih se šopiri
Ovenčana nečimernost,
Pohotna slja serca ne širi,
Le zbada vanj strupeno ost;
Medeni jezik rad zasaja
Strupeni jezik v srečo raja.

Ko se beršlin po sencih vije,
Prebada večkrat tern sercé;
Ko na uho veselje bije,
Se večkrat žalosti glasé;
Ko suče par se v kolobarji,
Se časi zbirajo viharji.

Prevare hčere nikdar site
Nebeško dete um slepé,
Lové resnico v zanjke zvite,
In božji dih, duha moré,
Prevračajo zakone stare,
Pravico devajo na pare,

Maliku vžiga se kadilo,
Časti se z razuzdanostjo,
Posvetna slava je kormilo,
Vladar in raj in Bog — zlato;
Prevzetni prah nebesa moli:
Naj se godi po moji volji!

Ne iščiva v posvetnem raju
Veselih, krasnih, srečnih dni,
Njegova sreča ni za naju,
Grenkost, življenja stud rodi;
Njegovo cvetje je medeno,
Al nosi v medu kal strupeno.

Duha mori njegova rosa,
Cvet žlahtnega serca smodí,
Poslednjič pod zvenečo koso
Vsih rožic cvetje obleži,
In žalostna ostane ruša,
Poterta, prazna, bridka duša.

Nebeška sreča ne kraljuje,
Kjer strasti se šopirijo,
Presladki serčni mir zdihuje
Pod preobilno sladnostjo,
Kdor se v posvetnosti vpijani,
Serce in dušo svojo rani.

Na cvetnih tratah môga doma
Serca ne stiska prazni hrup,
Tje hrepenenje vsak dan roma
Tam je domá moj sladki up;
Tam klilo je veselje milo
In prosto serce v persih bilo.

Tam so mi pele drobne tice
V zelenju, v cvetju pisanem,
Tam tekle bistre so vodice
Po pesku sipkem, bisernem,
Tam bilo v prosti sem naravi,
Kjer se resnica prosto javi.

Kjer prosti duh se prosto širi,
Serca britkosti ne moré,
Veselje žuborijo viri,
Visoke pesme se glasé;
Tam je življenja dan jasnejí,
Nebo nad zvezdami svitleji.

Razsvitlja ga človeku vera,
Zlatí ga sladko upanje,
Ljubezni roka ga odpera,
Mu vžiga mile zvezdice;
Prijazno se nad njim igrajo,
V višavi jasni lesketajo.

Ah! tam je hrepenenje moje,
Tam raj zgubljeni, dragi dom,
Tam sem sadilo upe svoje,
Ki želo nikdar jih ne bom,
Tam bi se v radosti topilo,
Z veselimi veselo bilo!

Zlató pa sir.

(Konec.)

Ko sem htel zamižati, mi jame Čuk takole šeptati na uho:
„Spoznal sem, da bi bila Rezijanka zame prav pripravna nevesta;
ona zna jezike in tudi gosposki kuhati; že samo zavoljo nje bi kerčmo
zidal. Tudi domače opravila zna, še celo sir delati, pa tudi terdna
žena bo in stavim, da nese rjuho sena ravno tako daleč, kakor bodi
si ktera gorjanka. Kaj dé, če je pregosposko izrejena, saj sem jaz
že tudi z gospôdo opraviti imel, in vem se obnašati. Ona je pa že
tudi lonce vozila, kaj tacega jaz vendar še nisem. Pa v današnjih
časih smo si sicer vsi stanovi bolj enaki, kmetje postanejo visoki
gospodje, kralji in velikaši pa pridejo ob kraljestva in čast, in mar-
sikteri tudi na beraško palico, ki je včeraj še berače pretepal pred
svojim gradom. Zjutraj precej bom dekletu razodel svoje misli in
namene, in prebito je ona neumna, ako pravi, da ni mojih misel“.

Odgovorim mu: „Kako boš kerčmo zidal, ker nimaš denarja, in si za gosposkega kerčmarja ravno tako pripraven kakor krava za sedlo? Kako te bo Rezijanka vzela, ko zate mara kot za lanski sneg? Ni čuda, da se ti vsi ljudje smejajo“.

Čuk me pa zaverne: „Ne mislite, da sem berljav; vse sem premislil, kar sem govoril, tudi vem bolje kakor vi, kaj je kerčmarju treba, in koliko kerčma velja. Recite pa, kar hočete, Rezijanka bo vendar moja, in izmislil sem, kako jo bom dobil. V saboto bom šel v Videm, ker imam nekaj lepih kamnov nabranih; ko nazaj pridem, bom pa planšarici povedal, da se je mladi Stazič oženil, ali res ali ne, mi je pač malo mar. To jo bo vjelo, in sram jo bo verniti se v Videm. Prišel bo pa sveti Mišel, ko bo treba nazaj v Bovec k težkemu jesenskem delu. Takrat bom stopil k nji in ji rekel: Ljuba moja! Videmljan je tebe zapustil, ti pa zapusti Bovčana, pojdi raji v Bohinj, kjer je delo lažje, zaslužek večji, in če se zastopiva, se znava v kratkem poročiti. Ona bo pa malo pomislila, pa mi bo roko stisnila in djala: Andrej, pa me pelji v Bohinj, pred altar se bova pa oba. Nalegal sem jo pa že zdaj nekoliko, ko sem rekel, da se bo zlatar precej oženil, tega nisem nikjer slišal, akoravno sem govoril z marsikterim“.

„Ali te ni sram lagati, se ti dekle nič ne smili?“ ga uprašam.

„Ako bi nalašč lagal, bi bilo se ve da gerdo. Pa iz zgolj dobrega namena resnico le malo zavijam. Moj namen je Lahinji pripravnega moža dobiti. Ta mož sem pa sam. Bogati zlatar pač ne bo revne kravarice v hišo jemal; tedaj ne škoduje, če pravim, da se je že oženil; bo vsaj njo poprej žalost minila. Kaj se bi mi pa smilila, ako sama pravi, da se ji dobro godi! Ravno na tanko po pravici res ne delam, pa zdaj je popačen ves svét; morebiti tudi ona ni nič boljša, tudi ona se laže in dela in govori kakor ji bolj prav pride, saj sem nedavno še mislil, da je tudi čaravnica“.

Za temi besedami me Čuk poprosi, naj zjutraj Rezijanko nekoliko pripravim na njegov ogovor, in ga pohvalim. Da je bilo besedi konec, sem mu obljubil, opomnivši ga, da se sicer ne pečam rad z deklškimi in zakonskimi zadevami. Zdaj je pa mož odmolil in sladko zadremal.

Nebo je bilo prevlečeno, krotek dež je šumljal na deske moje spavnice, merzel vetrič se je igral z lasmi in senom. Iz stanja je pa še migljaj plamen skozi bruna, in pokalo je polenje; zdelo se mi je tudi, da čujem včasi globoke izdihljeje. Izlila je noč sveti tihi mir okrog in okrog po sterminah in dolinah čez neskončno naravo, revnemu človeku pa ni mogla vpokojiti nemira in težave.

Ko smo zopet izmencali spanje iz oči in premerte herbte k ognjišču tiščali, sem govoril, kakor sem obljubil, o Čukovih zadevah. Zavoljo tega me je Čuk pustil samega z Rezijanko v stanu. Vzel je žehtar, in obljubil je vse ovce sam pomlesti. Treba mi je pa bilo

razjasniti ne samo Čukovih namenov, ampak tudi zmešnjav, ki jih méni napraviti; tudi pripomoček se je moral iznajti, po katerem bi se overlo Čukovo ravnanje. Potolažil sem planšarico zastran mladega Staziča, razložil ji vse Čukove namene, in tudi to, kako močno se boji vraže in čaravnic. Morebiti mu moreva toliko začarati, da pride zopet k pameti, ali prav za prav k tisti pičli merici pameti, ki jo ima, kedar se ga ne prime kaka muha, ali kakor sam pravi, dobra misel. Čez dva dni se bo pa Čuk v Videm napotil, tedaj mu planšarica kaj naročiti vtegne.

K hudim rečem sva obsodila postrežljivega molzača. Ko stopi Čuk s polnim žehtarom v stan, Lahinja k višku plane, kot bi se htela vanj zakaditi; resastega pogleda ga pomeri od nog do glave in od glave do nog. Jaz sem se skoraj zasmeljal, Čuk je pa postal močno pohleven, s strahom prime za cedilo, skoraj trese se, ko mleko cedi in ga postavlja na polico.

Zdaj mu pa Rezijanka pred nos stopi, in ga s terdo besedo takole nagovori:

„Čuk, ti nesramni Čuk! Ali se ne bojiš pekla, da si tak hudobnež? Ali se mene ne bojiš? Veš, kdo sem? Sinoči še sem bila slaba revna ženica; danes sem pa mogočna: zapovedujem vetrovom, ognju in toči; tebe pa lahko precej v pekel pošljem, ako bi ne imela nekaj usmiljenja s tebo. Pa za hudobne naklepe in nesramne laži se moraš pokoriti, ako hočeš, da ti za vse žive dni ne škodujem, in če hočeš, da se sprijazniva, ker, vedi, moja prijaznost bi utegnila koristiti tebi in tvoji hiši. Naložim ti pa, da prideš v saboto k meni, da boš nesel ožemček Videmskemu zlatarju, lep ali zastrupljen ožemček, po katerem boš spoznal Stazičevo zvestobo. Ako te pa v saboto k meni ne bo, oslepel boš prihodnji teden.

Čuka so te besede k durim stiščale, tresel se je reva, in vem, da bi bil tudi obledel, ako bi imel obraz za to pripraven.

Še enkrat mu je planšarica zažugala, naj dela v svoj blagor, naj pazi, da ne oslepi. Na to smo pa kosili. Po kosilu se pa s Čukom napotiva proti dolini. Planšarica naju je nekaj časa spremljala, izročil sem ji Čukove črne bukve, in ji povedal, kako oblast imajo čez moža, in poslovil sem se od nje.

Dalj časa sva že cokljala po stermih mokrih stezah, ko Čuk spregovori, da ne verjame, da bi tako lepo dekle bila čaravnica, in misli, da sem ji jaz ovadil njegove laži in namene; jaz pa zakričim, kot bi bil zaboden: Primi me! Plašno se nazaj ozre, jaz sem pa komaj dihal, in roko sem položil na tisto stran persi, na kateri sem torbo imel. „Glej, zakličem po zraku kazaje, tam le tvoje bukve po zraku leté“. Čuk ni nič vidil, pa verjel je. Celo do doma se je bal čerhniti o Rezijanki; gledal je nazaj, kdaj bodo jele skale za nama leteti, zapenjal je kamižolo, klobuk je terdo na glavo pritiskal, da bi tudi njega Rezijanka ne udarila, kakor je mene, in mu še kaj

dražjega ne vzela, kakor černe bukve. Jaz sem mu pa razkladal, kako krotke in pohlevne so sicer dekleta laške kervi; pa kedar jih kdo razžali, so še bolj hudobne in kerviželjne kakor Lahi. Planšarica je velika čaravnica, ako celo iz zaklenjene torbe bukve jemlje. Čuka pa nobena moč ne more rešiti njene jeze in oblasti, kakor edino njegova pokorščina. S plaho vestjo in terdno voljo, da hoče v Videm popotovati, je prišel Čuk v dolino; jaz sem bil pa dokaj vesel, da sem zopet na ravnem polju, še bolj pa, da se bo Čuk kmalu rešil norosti, Rezijanka pa terpljenja. —

Teden je pretekel. Ležal sem neki popoldan na Savskem brodu pod hladno verbino senco, in dolčas mi je nagajal. Bil sem v vasi edini prebivavec, nisem vidil človeškega obraza skoraj celi dan, z valovi, oblaki in verbami se pa ne da radovati. V brezmiselnem dolgočasu sem gledal v vertince valov; ker me poterka na ramo terda roka, bila je Čukova. „Usedi se k meni, prijatelj, pod senco verbovo, kjer nama valovi šumljajo in tiči žvergolijo, pa povej mi kaj o Videmskem romanji in o vili planinski“. Čuk sede, pa samo toliko, da mi reče klobuk vzeti in na Bistrico iti. Čakati ne vtegneva, po poti bo pa vse povedal. Kmalo sva bila na cesti proti Bistrici, hitro sva koračila, Čukova povest se je pa počasi vlekla. Tako se je glasila:

V saboto za rano, pravi Čuk, napolnim bisago s svitlim kamnjem, s pogačo in steklenico. O pravem času pridem v Bovčanov stan, da obljubo spolnim in se obvarjem hudega uroka. Planšarica me je pohvalila, dala mi je čudno kosilo, ki ga še nikoli poprej nisem jedel, in tudi takrat bi ga ne bil, ker bal sem se strupa, ako bi ona ne bila tudi pokusila. Ožemček, ki mi ga je izročila, je bil silno lep, rumenkast, z rožicami in serčki opisan, po sredi je pa imel precej širok pas, kakor bi bilo nekaj napisanega. Zavila ga je v rutico in zažugala mi je, naj ga nikomur ne pokažem ali pošlatati pustim, ker kmalu bo umerl, kdor ga pošlata. Tudi zlatar bo kmalu umerl, ako ni ohranil obljubljenе zvestobe. Prav vesel sem bil, ko mi je rekla, da bom za ožemček bolje plačan, kakor za vse kamenje, in če ga srečno donesem v Videm, bo pozabljena njena jeza, in blagor bo prišel k moji hiši. Naglo mi je odriniti ukazala, pa ravno ko sem za odhod lulo prižigal, pride Bovčan kot po navadi vsako saboto, da sir odnese in prinese moke in soli. Čakati sem moral, da sva vkupaj hodila čez gore. Marsikaj sva se pogovarjala. On je dekle močno hvalil, kako je poštena in pridna, kako se je njegove hiše privadila. Pravil mi je, da jo njegov sin precej štima, odkar je k hiši prišla: in če se bo tudi zanjprej tako dobro obnašala, jo bo tudi v zakon vzel, saj ne gleda na veliko doto, ker ima denarja dovolj. Jaz sem pa precej v govorjenje prišel in odsvetoval sem možu, naj ne jemlje v hišo neveste, ki je čaravnica. Te besede so Bovčana močno osupnile, ni mi hotel verjeti; ko sem mu pa resnico dokazal,

je z glavo kimal in sklenil je, koj o svetem Mišelu od hiše spoditi plujo čaravnico. Ko pa v Videm pridem, razložim pred zlatarjem pisane kamna, on se je pa smejal in zaporedama jih je pometal na ulice; samo en kamen mu je dopadel, dal mi je dve dvajsetici zanj. Nekaj sem bil žalosten, nekaj jezen. Miš'il sem, da je hudoben človek, in da mu bo že ožemček kmalu hudobe konec storil. Pomolim mu ga. Zavzet ogleduje novo stvar, obrača jo z dopadenjem. Pisanje okrog je prebral, kušoval je ožemček, veselja je poskakoval, mene je pa pod pasho prijel, v zgornico me je peljal in dobro pogostoval. Kar sem vedil, sem moral vse povedati o njegovi Silvii (ime mi ne dopade). Potem pa naglo pismo spiše, da naj ga Silvii izročim, daru'e mi osem cekinov in prav vesel sem se vernil iz Vidma. Ko sem imel Videm za petami, se mi je vse zdelo kakor komedija, in da so me v Videm poslali na uro gledat; pa vendar za toliko cekinov grem na uro gledat celo v Rim. Gospod se mi je zdel malo neumen, da tako gorí za revno planšarico; tista Silvija se mi je pa zdela prekanjeno dekle, in prav privošim jo gospodiču, da ga bo vsaj nekoliko zbrihtala. Pa meni se ima zahvaliti, da je zvedil zanje. Ko pa pridem na domače gore in v Bovški stan, Silvija pismo še bolj poljubuje kakor on ožemček, celo solzé so ji stopile v oči, pa v pismu ni bilo nič žalostnega, ker tako živo se je gibala okoli ognjišča, tako me je hvalila, in kmalu bi bila še mene poljubila, kar bi se mi prav neumno zdelo. V plačilo moje postrežljivosti je vzela uhan iz ušesa, in mi ga je ponudila. Dolgo sem se ga branil, pa vzeti sem ga moral; potem sem jo pa prosil, naj mi ga še v uho vdene".

Na to mi Čuk odvijc culico za culico, papirček za papirkčom, pokaže mi cekine in ceniti sem mu jih moral z uhanom vred.

Vesel tolike vrednosti Čuk nadaljuje: „Veselje nad gorskim življenjem me ni moglo doma držati. Vzel sem pa zdaj namesto krampa in pikeljna sekiro in cepin, da bom, ker na zlatico ni več upanja, dreva pripravljaj za oglje, in mecesne sekal za doge pri kadéh. Bo'je in lože delo je to. Sekal sem pa na poti med Bovcom in unim stanom, ker gnala me je radovednost, ali bo prišel zlatar po Silvijo. In res davi zgodaj ga je Bovčan pripeljal. Roko sem podal gospodu in spremljal sem ga do stana. Za ognjiščem je planšarica sedela, oči je z rokami zakrivala in jokala je. Zlatar pa k nji stopi, jo dvigne in tako lepo sta se objela, da se je meni samemu milo storilo".

Pri teh besedah sva bila na Bistrici, prva hiša je pa kerčma, in tamkej nad vodo v orehovi senci sedita dva gospôda, dve gospé. Komaj sem spoznal preoblečeno planšarico. Lepo je bila spremenjena, in vsak bi rekel, da dekle ni bila nikoli planšarica, tako je gosposki ustvarjena. Obličje je tako nježno, šaljivo gledajo oči, ki so pred kratkim solzele. Roke, ki so včeraj sir mencale, so tako drobne in krotke, in ponižna obleka, ktere se je včeraj ovčja dlaka deržala, se

je umaknila svilnati halji in obširni krinolini. Tudi njena govorica se mi je zdela spremenjena, in z očmi igrala in priklanjala se je kakor vedna, prava gospodična.

Gospa teta, ki so se čez Ljubljano pripeljali z drugim možem, Silvini varhom, so gospodično jako zadovoljno pogledovali, in radi kaj popravljali na njeni obleki. Tudi gospod varh so Silvijo prav veselo pogledovali, menda jim je celo bolj dopadla kakor njihova supruga. Mladi Stazič je bil pravi mož lepega obraza, ves mož, ki se človeku ob enem ljubeznjiv in spoštljiv zdi, in do ktereга se sme zaupanje imeti. Govorilo se je veliko, iz serca in veselo. Tudi smeha je bilo dovolj. Čuk posebno nam je dokaj smeha prizadel, nar več pa gospej, ki so se tako sladko smejali. Smilil se mi je že tovarš iz planin.

Kar ustane gospodična, podá Čuku njegove črne bukve in ga upraša brez smeha: „Verjameš, da sem čaravnica?“ — Čuk: „zdaj ne več“. — „Ali še misliš, da so Lahi hudobni in tatje vašega zlata?“ „Tudi ne več“. Verjameš, da so sploh čaravnice, ki bi le drugim škodovala, sebi pa koristiti ne mogle?“ Mislim da jih ni. Nato pa jaz Čuka uprašam: „Ali misliš, da bi se jaz toliko s knjigami ukvarjal, ako bi znal toliko čarovati, kolikor sem pred tabo poskušal“. — Čuk je odkimal. „Pa bukve, te stare bukve“, Čuk počasi in dvomljivo izgovori „imajo vendar čaravno moč, saj se jih še molj, voda in ogenj ne prime, kakor je mož terdil, ki jih je očetu prodal“. Stegnil sem roko po bukva, zapalil sem žveplenko, in bukve so jele goreti. Ljudje, ki so memo hodili, so debelo gledali. Prišli so memo tudi moja mati, ostro so me pogledali in posvarili. Jaz sem pa djal: „Mati! kar sem storil, sem storil z dobrim namenom in iz ljubezni do bližnjega“. Čuk mi bo hvaležen“. Bukve so zgorele; črn pepel je vetrič odnesel na vert in vodo, odpihal je tudi Čukove muhe in norčije, ki je skesano gledaje v ostale platnice čislanih bukav zakričal: „Tudi te bukve so sleparija!“ — Videmljanom, posebno mlademu ženinu se je mudilo. Napregli so, in poslovili smo se na večne čase. Naj jih Himenejev voz srečno pripelje v Videm in pred altar! —

Skokica.

(Konee.)

Pa porekó morda ženske: „Ali če bomo ravnale tako, kakor nam si svetoval poprej, zatirale bomo le zalego boljšo, preden se izgodi, to je jajčica, boljše gosenice pa mešičke, ali vseh tako ne bo moč zatreti; poleg vsega tega se jih izgodi še veliko, ki nas bodo pikale.

Prav modrujete, drage moje! Ali ako bote verh tega, kar sem vam svetoval, devale postelje včasih na solnce, ako bote zmenjavale prestare pleve, prestaro zdrobljeno slamo v plevnicah in slamnicah, ako se bode preoblačile pogostoma (posebno po leti). — ako bote zapirale umazano opravo, za perilo pripravljeno, kam poseb, ako bote pazile na to, da bodo snažne tudi postelje družinske: vem, da se ne bote tožile zbog teh neslanih podsrajčnic več nikdar nikomur, tudi najvernejši prijatlici ne — zato ker ne bo več sile. Pa tudi možki bomo „spavali“ sladko in vam jako hvaležni za to.

Ne bote mi verjele, pa je res, da je znašel nekdo — več kot sto let je že tega — „bolšjolvko“ to je past ali „lečko“ za bolhe. Pa ni bila ženskim nič kaj po volji, zato je zginila berž, in torej vam je nočem tudi popisavati.

„Oj, da znajde kdo kaj takega, da bi pokončal človek mahom vse te mercine, kolikor jih je na svetu — godnih in negodnih!“

To bi bilo res dobro, ali draga moja! tudi slabo. Kdo bi budil lene dekle, ko je čas krave mo'zti? Kdo bi podil lene gospodinje, ki bi se valjale po postelji do poldne, ako ne bi bilo hudih „skokic“? Priden učenec bi se rad učil, pa zadremlje od prevelike poletne vročine. Ali pri ti priči ga nekaj vščipne, da poskoči. Počne se spet učiti, pa le spet zadremlje in bi spal, Bog ve kako dolgo; ali vnovič ga nekaj uščene, da se prebudi, in dalje uči. Drugi dan je bil vprašan in se je odrezal, da je bilo kaj. Da ni bilo „skokice“, „kljuko“ bi bil dobil. Glejte, da ni zla brez dobra, — dobra ne brez zla; glejte, kako so tudi bolhe dobrostorne. Toda svét z nehvaležnostjo plačuje; zato ni tudi bolham nikdo hvaležen; zbog pikanja jih ljudje čertijo, ter jim strežejo celó po življenju, njihovih dobrih del so pa slepi. Kaj se hoče? Svét je od nekdanj tak, da ne terpi tistih, ki ga pika'o. Hvali ga za žive in za mertve, pa ga piči le kolikaj, — vsa tvoja hvala je zabman; čerti te, zato ker si ga ... tudi malo pičil, čeravno morda iz dobrega namena — njemu na srečo in korist. Taka se godí tudi ubogim „skokicam“ — le zato, ker pikajo. Po sili se jih hoče svét odkrižati. Mehkužna gospoda si potresajo že postelje s prahom perzijanskim, ki omami in umori berž vsakega merčesa, tedaj tudi bolhe.

Zakaj se spogledujete tako veselo? Mislite li, da ne vem? Pravim vam, ne tratite denarja za „prah perzijanski“; ravnajte tako, kakor sem vam že svetoval, pa vam ga ne bo treba. Vseh do zadnje ne zatargete tudi s tem otrovom (strupom), ako bi potresale ž njim vse tla in vse postelje po hiši perst na debelo. Jako dober je pa tak prah za popotnike, ki morajo prenočevati včasih v nesnažnih kerčmah, na posteljah, na katerih se nahaja razun skokic včasih tudi tistih živalic, ki imajo po šest nog, pa po glavi hodijo ... (pa ne po svoji, ampak po ljudski). Ta prah jih mahom omoti in pomori.

Ali „prah perzijanski za merčese“ ne preganja skeleče bolečine, ki jo čutiš, kedar te že okoljejo. (Zdaj se pogovarjamo spet le od „skokic“). Vidim, kako kisló se deržé zdaj nekatere poslušavke, zato ker mislijo: niso li znašli zato še nikakega pomočka? ne bi li se dalo nič takega znajti?

Znajden je že — veselite se! — znajden je že. „Kdo ga je znašel? kakšen je ta pomoček? berž, berž, berž“. — No, le počasi; počasi se daleč pride. Ker ste me poslušale tako dolgo in tako zvesto, zato vam hočem oboje povedati.

Služila me je, ni davno tega, nemarna dekla, ki je imela ljubih skokic v postelji kakor listja in trave. Toplega dne po letu se črna vojska razleze in prileze tudi v stanice. Polnoči je ura že odbila, pa nisem mogel siromak še oka stisniti, ker sem se moral ž njo vojskovati, kakor uni kralj. Skelelo me je že po vsem životu od hudih ran. Grebel in grebel sem se; ali to in pa nič. Kaj mi je storiti? Sila kola lomi. Ves razkačen zagrabil ščet (kertačo), ki je bila na stolu poleg postelje, in se začnem ž njo po golem dergati. Glej čuda! ne peče me več tako; — podergnem se še drugič in tretjič, odleglo mi je tako, da sem zaspal mahom, ko bi trenil. To sem skusil pozneje še večkrat, dokler nismo črne vojske prepodili; pa mi je pregnalo nesterpljivo serbečico vselej po drugem ali tretjem (kratkem) dergnjenju; odleže pa jako berž po prvem. Namesto ščetí (ki ne sme biti premehka), bi bil dober morda tudi kos flanele.

Vsi ljudje vse vedó. Naučila je nekatere sila, kakor mene siromaka; drugi so se pa naučili od njih. Moja imenitna znajdba je bila doslej skrivna; zdaj jo oznanjam in trohim vsemu svétu, ki ga muči črna vojska.

Kdor ne verjame, naj poskusi, pa bo vidil, da je res. Izperva ščemí človeka malo od ščetin; ali ne tako kakor po pikanju; po tem pa mine vsa serbečica veliko veliko hitreje kot po navadi. —

Jelite, drage moje Slovenke! da se ne kesate zdaj, da ste poslušale moje boljše žlobudranje tako dolgo?

Pa še nekaj vam povem — toda to natihoma. Kaj takega? — Nič skrivnega, ljuba moja radovednica; pa morebiti, da vsaka Slovenka še ne ve, kako jih lové ženske drugod, da jih nalové lože in več kot brez priprave. — „I kako neki? berž, berž!“ Bel suknič (ali kos flanele) jim nastavljajo na postelji pod odejo, da se zapletajo v kosmatinah suknjičevih (ali flanelinih). Tako gre ta lov veliko berže, urneje in obilneje od rok.

Iz tega vidite spet, da je res, kar naš pregovor pravi: Vsi ljudjo vse vedó. Nič novega ni povedal tedaj Slovencom tisti modrijan (froncozki) ki je rekel, da zna nekôga, ki je modrejši od najmodrejšega človeka, namreč: vès svét.

„Eeee, kam si pa zavozil! od „skokic“ na modrovanje! Oberni, pa nam povej rajši, kako je stvarjen boljši pikelj, ki male mercine ž njim tako strašno pikajo?

Slišite le vi, ki ste se poprej jezili, da ne vem nič boljšega kot od ... bolh? Slišite li zdaj sami, da bi znale naše Slovenke same rade kaj več, kot hruške peč, to je več, kot bolhe loviti? Slišite li, da jih ni več sram pogovarjati se od njih? — Tako je prav. Vsaka stvarica, ki jo je stvaril premodri stvarnik, je vredna tudi našega pomenka, — tedaj tudi „skokica“ — pa zdaj smem že naravnost reči: bolha, naša zvesta tovaršica v sreči in nesreči.

Tisto bodalo, ki je viselo poveličani „skokici“ izpod glave, kakor meč, to ji je pikelj. Skokica ali bolha ima šest členkastih nožic. Sprednji dve ji šterlite prav izpod glave tako, da nobeni drugi živali ne tako. Med le-tema nožicama ima bolha svoj pikelj skrit, tako da ga ugledaš z golimi očmi na živi neizrečeno težko, pa tudi na mrtvi ne lahko, zato ker je sila majhin in drobán; naj drobnejša šivanka je kol proti njemu. Razun tega je skrit letá pikelj še med štirimi platničicami; spodnji dve ste le malo krajši, zgornji dve pa veliko krajši od piklja. Pikelj sam na sebi je ves gladek, terd kakor ščetina, prezerljiv (to je tak, da se vidi lahko skozi njega) in votel kakor cev. S tem drobecnim pikljem (ali rilčekom) nas zbada tako strahovito, s tem nam pušča, s tem pije, s tem spodbada deklo, kedar treba iti krav molzt, učenca in predico, da ne dremljeta, in ako zadremljeta, da se prebudita.

Tudi roge ima; pa ne bôde ž njimi, ki so na štiri členke, ampak le tiplje, kje bi bilo kaj za njo. Noge so ji silno dolge, zadnji dve bedri posebno močni in za skakanje stvarjeni. Vse nožice so jim obraščene s terdimi kocinicami; vse imajo na koncu rogovilice, s katerimi se prijemljejo, kedar lazijo. Verh vsega tega jim raste po nogah (konec latkov) še drugih daljših in terših kocin. Le-te nas tako žgačejo, kedar nam rogovili tak pogan po polti.

Pravimo, da so „skokice“ černe; pa niso prav černe, ampak erjavkaste. Ne vidijo se nam lepe, zato ker so premajhine. Kako lepa je pa ta zaničevana živad, ako nam jo poveliča dober drobno-gled! Ondaj jo primerja človek tudi nehotoma strahovitemu samorogu (ki ima pa rog na nosu in debelo gubasto kožo, oklepom podobno); ali samorog ji ni senca.

Pasje skokice so človečjim najpodobnejše; toda se jih ni treba preveč bati; človeka se ne deržé. Samci boljši, ki so veliko manjši od samic, poginejo spolnivši svoj namen, preden mine tretji dan — naglo se sušijo, črnijo in ginejo, dokler ne poginejo.

Une samice, ki so tako srečne, da ne pridejo ženski med perste, živé neki po pet, po šest let, ter dočakajo vnukov in pre-vnukov.

Vendar ni to smert vsaki; saj veste, kako urno se vam jih izmuza izpod perstov sto in sto. Ko bi jo rada — pa ni ne duha ne sluha. Terdi meh pa urnost ji pomaga; včasih pa tudi ... možka nespretnost. Res, kaj smešno je gledati možkega na takem lovu. Znal sem čevljarja, ki je letal s kladvom za vsako, ki mu je ušla, in mahal po tleh ves togoten, pa le v stran, da se je tresla vsa hiša. Če je vidil, da je skočila za skrinjo ali ormario, berž jo je premaknil, pa za njo! ali zadel ni nikoli nobene. Ženske jim znajo glas, pa je. Kdor zna, ta zna.

Slišali smo, kako čudna, kako strašnolepa, kako močna, kako urna, kako koristna je bolha. Zdaj vam hočem povedati, da je tudi razumna: nekdo je izučil nekoliko skokic tako, da priskačejo k njemu mahom, ko jih pokliče, in mu skačejo na roko, na nogo, na lice itd., kakor jim zapové. Tudi potajujejo in oživljajo se, ako jim velewa. To so učene bolhe. Pa vem, da bi vendar vsak — vsaka rajši, da ne bi bilo nobene na svétu. Prav in dobro pravite, da spodbadajo lenuhe, zaspance in zaspanke; ali nikdo ne želí tega sebi. Kako pak: vsakemu poseb bo Bog bolhe stvarjal! — Z zvončkom na vratu, da bi vas budile žvenkljaje, kaj ne, take bi vam bile bolj po volji? Ali Bog že vé, zakaj je kozí rep pristrigel.

Pa je li to pikanje, to klanje res tako hudo, tako nevarno, da se ga bojite tako strašno? Kdo je slišal, da so zaklale bolhe že kedaj koga, kakor se bere, da so hudobnega kralja Herodeža in več drugih tiste nemarne sosede poskočnih bolh!?

Komur so pa naše skokice le prehude, uni naj pomisli, da je drugod še veliko hujših. V vročih deželah ameriškanskih živi po peščenih tleh „bolha peščenka“, ki je tako nevarna, da človek ošepavi, da mu morajo nogo odžagati, ali da celó umerje, ako se mu zarije ta gerdoba bosemu ali skozi raztergano obučo v noge, v meso ali pod nohet, pa mu se ne pomaga za časa. To so babice teh skokic, ki izležejo človeku v nogi jajčica, okoli kterih se napravi za 24 ur mehurec, ki je poln teh jajec. Ta mehurec pa ni nič drugega kot trebuh lete bolhe. Izbezati jo treba, preden ji trebuh tako naraste, da ji potler ne pokne in da ne ostanejo jajca v rani. Zamorci, posebno pa zamorke, znajo to naj bolje. Če pa ostane vendar kaj jajčic v rani, trosijo vanjo pepela tobakovega, ali pa vlivajo soka lemoninega, da jih pokončajo. Kdor to zanemari, tega čaka taka nesreča, kakor smo že slišali.

Kako srečni smo proti ubogim Amerikancom! Pohlevne ovčice so naše proti ameriškanskim peščenkam. Zato vem, da bo terpel poslej vsak pikanje domačih veliko volneje; braniti se jim pa tudi smemo, in se jim ubranimo veliko lažje kot se uni grozovitim peščenkam; ako tudi ktero ubije, postava ne šteje tega še za hudodelstvo.

Še nekaj mi je na sercu. Visoko učeni mož, ki je pazil tako verno na natoro zaničevanih bolh, pravi — kakor veste — da so iz

početka bele kakor sneg. Zakaj pa počerné na posled tako? Nekteri modrujejo, da zato, ker nam . . . izpivajo le slabo, le zlo (hudo) kerv. Ne vem, je li to res, ni li, svetujem pa vsakemu in vsaki, naj le verjame; zakaj tudi to vas bo tolažilo v sili neslanega pikanja. Neki skopuh je pa terpel rad te bolečine le zato, da mu le ni bilo treba plačevati „padarju“ za . . . puščanje. Ta vam naj bo za nameček. Zdaj pa z Bogom!

„Pësan“ glagolicom spisana l. 1718.

(Našel J. Črnčič.*)

Tisúe sedam sto lét teciše
I osamnajsto ošče više,
Šesti misec od agusta
I vo-sridě mesopusta,
A broj rimski¹⁾ jedannajsti,
Ki se piše vazda česti,
Ja konponih ovu pisan,
Kako od starih razumil sam.

Razboli se tužni stari,
Ki za vino kruto mari,
Oči mu se zatvoriše
Pokli mu bačve razadniše²⁾;
I tako posla po nodara
Več pratika od kozara,
Govoreći, da je on kontenat,
Da mu piše teštamenat;

Jer za njega ne mari žena niti hći,
Neg' ga šalju k nesrići:
Hodi starče na posal,
Da bi s njega nedošal!

Nebog nišče³⁾ n' imil večé,
Nič mu (v)ze lito a nič zima,
A nič je ženami ludo strati(l) —
Čim se hoće da dugy plati?

Kim je dužan, svi mu prostite,
Pogrebite ga i po njem mostite,
A živa ga guvernajte
I v starosti već nekajte.

Pušća cesaru i cesarici
I svim slugam i divici
I ostalim ki su dvora ostanki:
Po sve leto dobry danky;
Sudcu i sudinji⁴⁾

Mnogo dobra: tri soldiny,
Ča ga čini na greb zanesti
I va zemlju črnu zagre(b)sti;

A sučevoj lipoj hćeri:
Neka goji črne frnkely,⁵⁾
Ako bude gostom draga,
Nemanka njoj vele vele blaga,

Dokle bude lipa mlada,
Neboji se žeje niti glada;
Ako ludo stroši mladost,
U žalosti hoće starost.

A plovanu pušća crikvu,
Neka čini sam prediku,
Neka kara, pripovida . . .
Da za njih je se spovida,

* Najdoh ju u Dobrinju lëta 1853, ter izpisah iz velika rukopisa. Stihov je 180, ali 22 nisam dal na svëto, jer nisu ni malo lëpi. Nëkoliko besëd je tudjih: komponiti, nodar, pratik, kontenat, teštamenat, guvernat, kontentati, toverna, naviganti, fanti, rižiti se, štentati, rizik, regula . . . namësto: složitì, pisac, vëšt, zadovoljan, oporuka, nastojati, biti zadovoljan, krëma, mornari, mladići, vladati se, truditi se, pogibelj, pravilo.

¹⁾ Indictio romana. ²⁾ Govorimo: dno, razadniti bačvu. ³⁾ Nišče, niš, ⁴⁾ Sudčeva žena, kako strina, ujna = stričeva, ujčeva ž., jer mnogi Slo-
vëni govore; sudij, nj, siryj. ⁵⁾ Haarlöckchen; po nëkih krajih: kovrëice.

Neka krsti, oženjiva, Mnogi u starosti dobro stoje,
 Znam da malo on dobiva, I ki v' mladosti verno sprave,
 Ma ni to mu nije škoda, A ki v' mladosti ludo stoje,
 V leti, zimi, svaku doba; Ti v starosti pčence¹¹⁾ love.
 Gospodinu vice-plovau: Pokli svrše svoje puti,
 Od stara platna novu stomanju,⁶⁾ Pak se stisnu kot pas v kuti.
 To se može kontentati, To njih uči dobri starac
 Napiti se ljudem dati. ... je kriva, da je jarac
 Gospodinu li posniku:?) Bi(l) je starac već pun glada,
 Od bečića⁸⁾ velu sviću, A žena mu biše mlada,
 Svetu misu kad govori, Hti se lipo pak nositi
 Za žive i mrtve da se moli. Za to pojde kruh dobiti.
 A svim ostalim kanonikom — I po njem se svi rižite,
 I od mise redovnikom: Ter se ludo neženite.
 Svakomu velu sviću, — — — — —
 Malo manju neg posniku. Da je vina, da je kruha,
 A žakni kadi side (p)time Da se peče, da se kuha.
 Da paze, a ne kadi golice⁹⁾, — — — — —
 Perja ote naić za pisat korist, — — — — —
 A škodu obim' sideć pol golice. Tribi je ženu obut i oditi
 A muž, ki uži ženu klepaću imit, I dati njoj jisti i piti,
 Da se popade mlana¹⁰⁾ i uhiti se mlit: Jer ki neće živit tako,
 Žrna oće počet gućat, More žena poč naopako.
 Tom toga oće žena zamućat. — — — — —
 A žena ka će s mužem mir imati: A ostavlja on kopaću
 Poslušat, mućat i opravljati, I nebogu li oraću:
 A ne tužit se na muža po selih, To mu ralo i motika,
 A muž na ženu v to vernah i selih. Njemu hrana (v)se do vika
 Toti vam od starca nauk, Štenta nebog za popove,
 Dajte mu tepla krušca od rúk: Kopa trudan za fratrove,
 Kadi žena smirom žive s mužem, Znoj trudan (v?) poti plove
 Tu ubozim korist i ostalim ljudem. Rad soldatov i góspode;
 A mornarom navigatorom, A góspoda barunaju,
 Gospodarom tere fantom: I u hladu pak igraju,
 Ki v mladosti troše ludo, I težáku još se grde,
 Ti v starosti stoje hudo, Ki mu jidu žuje tvrde.

⁶⁾ Košulja, srajca, po naših otocih, po Istri i... Ne znam joj korěna.

⁷⁾ Izpovědnik, confessarius; morebit: postnik? J. Budinić, dalmatinac, pisac XVI. veka ima ovu besědu u svojem „Ispravniku“. ⁸⁾ Beć, bečić někakov malo vrědan pėnez. ⁹⁾ Dikle. Kako je prišla na jug Ćeska rěć: holka? Ćudno pitanje! Zar Slověni nisu Sloveni?? Nije ni jedne besěde na sěveru, koje nije naša na jugu slavni Kurelac. ¹⁰⁾ „Mlan“, „mōn“ (mln) je drvo, kojim po otocih, po primorju itd. „žrna“ (Handmühle) obratjaju. — ¹¹⁾ Naměsto; všence, uši, vaši. —

Zapovid je od Višnjega,
Poslušati starijega:
Zato tribi svakoj stvari
Poslušati gospodary.

Ma ča li je suprot Bogu,
Zapovedit to nemogu;
Ako suprot pak delaju,
Ti se v pakal popeljaju.

A starac kara veće lipo,
Krivo dilo to je slipo,
Kada pride zo ovoga sveta

Već nikogar niš ne pita;
Dokli je živ da ga pomogu,
A po smrti va gnoj vrgu:
I gospodu ošće tako,
Koti njega sve jednako.

Kamenaru stenobijci:¹²⁾
Tvrde steny i kamici,
Za dobiti po njih tucati,
Jur nemože niš ukrasti.

Železa bruseć ruki smoči,
Tukuć kamik gubi oči

Zemlji dubudu zagle (?) kida,
Pošteno hranu on dobiva.

Pokle nemože sten klepati,
Rizik mu je pojt peljati,
Dicu bije, ženu mlati,
Na delo jadan s tim se plati.

Svega reda pušća fratrom,
I ostalim svim prošnjakom:
Torbu, bisagy i oš uže,¹³⁾
Da malo sprave, da se netuže

— — — — —
Ki imaju regulu pravu
Crikav svetu pomagaju,
Zato starcu neka proste,
Kad mu va grob vrgu koste.

— — — — —
Nebog starac radi toga
Ne ostavlja nišće svoga,
Veće je sed, nebog, gubav,
Pušća ženi staru ljubav
I dokla je mlada neka skače,
A v starosti pak se plače*).

O zraku v živem človeku.

(Govor prof. C. Ludwiga na Dunaji; poslovenil J. Tušek.)

Izmed vseh natornih moči ne stoji nobena v tako tesni zvezi s človekom, kakor zrak. Ko bi mu bile zaperte kar vse vrata človeškega telesa, bi vendar nobeden izmed nas ne mogel pogrešati njegove dotike. On nam donaša glas in luč, on nas hladí in greje, on nas moči in suši, on nas stiska, da si vendar ne čutimo, z močno razpenljivostjo v gotove podobe. In vse to dela samo s tem, da se nas dotika. Koliko več še zamore zrak, ki teče v nas. Kedar teče pri ustih notri, je mehek, lahko pregibljiv, brez gotove podobe; on ne sme imeti nikakoršnega okusa, nikakoršnega duha, ne sme ne biti težek, ne lahek, ne goren, ne merzel. Ti nič kaj posebni snovi, ki se zdi navadnemu umu toliko kot nič, se koj človeško telo skaže mojstra. Saj če je bil zrak le trenutek dolgo v telesu in če se potem z glasom obložen iz njega verne, že ne more zakrivati lastnosti, ki si jih je prisvojil v novem stanovanju. Duh mu je vtisnil lastno

¹²⁾ Steinmetz. — ¹³⁾ Konop.

*) Ne vém, tko ju je složio.

podobo in naj je še tako različen zrak, ki ga diha bogatin in revež, bistrourni in bebec, je vendar dovolj le nekaj trepov izsopljenega, da ti pové, kako preteklost in kako sedajnost ima človek, ki je tisti zrak obdeloval. Ni ti je stvari na svetu, ki bi se tako lahko raztegovala in krožila in ki bi mi prizadjala tako malo truda, da jo verzem proti tvojemu ušesu.

Pa tudi samec, speči, gluhi, ki mu ni dano, da bi to, kar se mu godí v duhu, premenjeval v zračne trepove, serka poželjivo v se zrak in ga potaplja tiho v globočino svojega telesa, da bi obdeloval in ohranjeval z njegovo pomočjo lastno telesno življenje. Ta zrak in dela njegove so, ki jih mislimo danes zasledovati.

Zrak, ki ga dihamo, pride v pljuča, iz pljuč v kri, s kervjo vred v vse telesne dele. Iz vsacemu sploh razumljivih spisov je že znano, da je posebno ena snov, zračni kislec, ki potuje iz pljuč v kri in iz kervi v trdne dele telesa našega. Ravno tako je znano, da ta kislec združuje se s trdnimi telesnimi deli in da je k njim v enaki razmeri, kakor zračni kislec k plamenu. On spreminja sožljive telesne snovi v sožgane in izbujá pri tem gorkote in tacihi gibanj, ki kažejo, da je mašina delavna. Kakor je dobro znan ta cilj in konec zračnega kisleca, tako malo so znani pripomočki in pota, s kterimi se to doseže in vendar niso nič manj vredni znanja, ker so naj važniši podlage zdravja. Zaderžujmo se naj poprej pri njih.

Kislec pride naj poprej v pljuča. Kaj so pljuča? Pljuča so po potrebi osebe večá ali manjša plošča. Ta plošča obstoji iz prav tanke, premočene kože; na eni strani leži zrak, ki prihaja skoz sapnik, na drugi strani pa kri, ki prihaja od serca in spet v njega odhaja. Da se pa ta plošča zamore spraviti v majhinem prostoru človeških pers, je pa vse križem na kup spognjena, da je taka, kakor na drobno v vejice razdeljena mošnja. Sama tolikšina dotika zraka in kervi v pljučih je dovolj, da se sprijemata in sicer zato, ker ima kislec kakor vsakteri gaz lastnost, da se vriva v vsaktero tekočino, ki ga še nima v sebi. Kar raztopi ali razpusti se v tekočini. Da boste pa vidili, da je to mogoče, vas pa opomnim na kaj znano reč. Kje je kdo, ki bi ne bil že vidil, kako iskra za iskro uhaja iz tekočin, ki so naj dražje mazilo naših poedin!

Mehurčiki, ki uhajajo iz penečega vina, so bili že enkrat poprej prosti zrak, ki je vrinil se v tekočino ravno tak, kakoršen je zdaj, ko spet uhaja. Enake razmere so tudi pri kervi: če ima le malo ali če nima celo nič kisleca v sebi, kedar pride v pljuča, se nasiti tam s podeljenim gazom. Pa kri ima še posebno prednost pred družimi tekočinami, ima namreč v sebi majhina ploščate telesica, ki prav poželjivo v se serkajo kislec in ga v sebi zgostujejo.

Te ploščice, kervne ploščice ali kervne telesica, ki so prave srednice med zračnim kislecem in med trdnimi živalskimi deli, so pri človeku okrogle, kaj zlo podobne denarju. So prav majhine, sa

jih je v naperstniku, napolnjenem s kervjo, 4 do 5 milijonov in v 12 do 15 funtov kervi, ki je ima zdrav človek, jih je več biljonov. Te ploščice so rdeče in one same dajejo kervi rdečo barvo, tako da če bi jih vzeli iz kervi, bi ostala le previdljiva, brezbarvina tekočina. Njih barva je toliko lepša in toliko bolj rdeča, kolikor več kisleca imajo v sebi, če ga pa nimajo nič v sebi, so pa skorej popolnoma črne.

Prid, ki ga daje trdni, v kervi plavajoči nosač kisleca, obstoji gotovo v tem, da je bilo le tako mogoče ohraniti kislec za dalj časa v kervi. Saj stene cevi, po katerih pretaka se kri, izpuščajo kervno tekočino ravno tako, kakor vsakteri nelimani popir, ki ga rabimo za filtriranje. Pa nikakoršine terdne telesa ne morejo skozi, če bi bile tudi tako majhine, kakor so rdeče kervne ploščice. Ko bi bil tedaj nosač kiselca kaka tekoča stvar, bi ušel s kervino vodo vred iz cevi, in kedar bi bil enkrat zunaj, bi ne mogel več najti poti do pljuč. Ker je pa terden, pa ostane v kervi in se verne tamnega obraza potem, ko je oddal svoj kislec koži, mesu in drobju, nazaj v pljuča, da jih potem spet jasnega rdečega lica zapusti.

Ploščice so prav majhine, to se pravi, da je naš nosač kisleca prav na drobno sprašen. — Kaki pomen neki ima to? — To lahko zvemo, če poprašamo, kake velikosti so ploščice pri drugih živalih, in če niso pri vsih enake velikosti, kaki nasledki za živalsko življenje izvirajo iz tega. Ko se k tem pripravljamo, naletimo na scer redko sejano, pa obče dobro znano žival, na človeško ribico (*proteus anguinus*), ki po nekterih kranjskih jamah samotno živi deleč od dnevne svitlobe. Njene kervne ploščice so tako velike, da se vsaka posebej skorej s prostimi očmi zamore viditi. Njih posestnica zamore živeti leto in dan brez živeža in vendar med tem komaj kaj zgubi na vagi vkljub temu neverjetnemu postenju. Sedi pa tudi leto in dan mirno na ravno tistem mestu in žalostno tolčenje serca pomika počasi kri skoz njeno telo. Temu nasproti pa ozrimo se na nemirne, gibljive tiče, ki s silno lakotnostjo skorej polovico svojega življenja darujejo nabiranja živeža in zapomnimo si, da so njih kervne ploščice naj manjše, kar jih poznamo, se pa moramo prepričati, da so gibljivost in radost življenja, večja ali manjša potreba živeža in velikost kervnih ploščic v naj tesnejši zvezi med seboj. Pa se ve da mora tako biti, saj v kolikor manjše ploščice je razdeljena reč, ki serka v se kislec, na toliko več krajih v pljučih se dotikuje zraka in toliko več ga tedaj zamore v se vzeti. Ravno tako zgori poleno veliko hitreje, če ga raztešemo v treske, kakor če ga kar celega veržemo v peč. — In kakor se godi v pljučih, tako se godi tudi na mestih, kjer se spet jemlje kislec kervnim ploščicam. Tudi tukaj je dotik med gorljivimi telesnimi deli in med kislecom v kervi toliko večji, kolikor manjše so ploščice prenosivke. Se ve da nima upliva sama velikost, ampak tudi število ploščic, ker vsaka posebej je le potovka,

ki donaša notri kisleca od zunaj. Torej srečen je tisti, ktereга kri je obdarovana z velicim številom ploščic. Njemu cvetijo rudeče okrogle lica, ki jih že sploh ljudstvo imenuje znamenje zdravja nasproti bledemu licu človeka, ktereга kri ima le malo kervnih ploščic.

Pa kaj pomaga ploščica, če se ne giblje? In kaj pomaga gibanje ploščic, če dihanje ne dovaža kisleca lahko in hitro?

In res, mislimo si kri še tako polno ploščic, pa gibanje serca počasno in slabo, tako da od njega dohaja le malo kervi v pljuča in da od njih tudi le malo kervi pride do mest zadnjega cilja in konca, to je, do sožiga, vendar ne bo zadostil vpeljani kislec, da bi storil življenje veselo. Tudi to okoljšino je spoznal ljudski duh že davno. Naj ima človek še toliko kervi, pa naj mu je lice namesto svetlorudeče le tamno, višnjevo rudeče, ne bo nikoli veljal za pravi izgled moči in delavnosti.

Stvarnik živalske stavbe je tudi zadostil že od začetka ti potrebi; zatorej je v tesno zvezo sklenil gibanje serca z zrak serkajočim gibanjem pers. Kdo bi ne bil že sam na sebi opazil, da kolikor hitreje bije serce, toliko hitreje in močnejše je tudi sopenje. Ako gremo vkreber, ako smo nabasali v se pri dobri pojedinii veliko kurjave, ako zaplanti v nas pokončavna strast, se lovijo dihi in žile, da je kaj.

Da vam dam mero, koliko zraku spravimo na dan v pljuča in koliko od tega vzamemo v kri, in ravno tako, koliko kervi izposlje serce ravno takrat za prejembo kisleca, opomnim, da po precej natančni sodbi vsak izmed nas posope dan na dan 60 do 70 funtov zraka; od tega obderžimo v kervi okoli enega funta in pol, množina, ki je precej večja, kakor naš terdni živež; ker od vode odločeni del naših jedi tudi pri naj močnejšem človeku v naših krajih ne znese več kakor en in četert funta. Ako se že čudimo veliki teži zraka, ki ga od dne do dne spravljamo v pljuča, toliko bolj se bo to godilo pri teži kervi, ki jo od dne do dne pretekamo skoz pljuča. Ko bi si mislili serce veliko jezero kervi, iz ktereга bi vedno se iztekalo toliko kervi, kakor se je res v življenji, in ko bi konec pljuč kri lovili, bi je nalovili na dan 220 centov. Ker pa imamo na enkrat le kakih 15 funtov kervi po žilah, sledi iz tega, da pretočimo v 24 urah 1400krat vso kri skoz pljuča.

Tako lepo in znamenito ravnanje, ki dovaža biljone majhnih stvaric vedno iz drobja, iz nog in rok v pljuča in nas s tem dela zmožne za razvijanje moči, more vendar le časih biti škodljivo. Da se bo mogel namreč majhini nosec popolnoma kisleca znebiti, morajo tudi pota, po kterih teče kervni tok, biti ozke posebno na tistih krajih, kjer se zraku jemlje kislec in kjer se mora razdeljevati med telesne dele. In res so hodišča tu tako ozke, da more le ena ploščica na enkrat skozi smukniti. So te ploščice prožne in pre-

gibljive, je serčna moč zadosti velika in je upor, ki ustavlja tok, le majhin, ni nobene težave, kervnih ploščic spraviti skozi, pa kedar veči upori ali slaba serčna moč tok opočasnijo, ali ploščice prožnost zgubijo, koj se tok ustavlja in s tem tudi življenje vnetega organa.

Ni samo važna ploščična podoba, ampak tudi njih kemijska sestava. Le majhina njena prememba zadostuje, da zgubijo zmožnost, polastiti se kisleca v pljučih. Tacih prememb, ki jih oropajo naj imenitniših opravil, se pa v življenju tako ali tako veliko zamore pripetiti, in če so te premembe hude, mora smert biti nasledek. Saj življenje obstoji le po porabi kisleca, in le kervna ploščica je zadostivna srednica med njim in med telesom, ki je še, da bi živel. Zato tudi tako lahko zaduši en del ogljenega puha, ogljeni okisanec, ker vzame kervni ploščici zmožnost, da bi prejemala kisleca. Z ogljenim okisancom nasičena kri ima ploščice take podobe in skorej take barve kakor zdrava kri, pa vendar so vedno mertve; enako kakor ogljeni okisanec dela v kervi tudi vinski cvet in berž ko ne tudi veliko rastlinskih strupov, posebno narkotika.

Mislimo si, da je kervna ploščica zdrava, s kislecom namočena, dospela v mišice, čutnice, drobje. Kaj in kako je tam s kislecom? — Pravijo, da te organe sožge. Kako to, da bi sožgal organe, ki so potopljeni pod vodó, kjer vsakteri ogenj ugasne? In da bi sožgal telesa, ki jih kislec še le prime, kakor jih je velika vročina spremeniła v gaze; saj vendar še nobeden ni vidil, da bi meso in mast, vzeta iz mertvih žival, celo pri dohodu zraka razbelila in sožgala se v navadni gorkoti. Tukaj bi bilo tedaj marsikaj, da bi se razjasnilo.

Da je mogoče, da se sožge živalsko telo, da si je z vodo namočeno, se prevede kar iz tega, da kislecovi nosači plavajo v kervni vodi, da tedaj voda živega telesa ne brani kislecu zraven priti, kakor se godi pri gasitvi ognja z vodo, ki saj nekoliko zavolj tega zaduši ogenj, ker napravi ločivno odejo med gorečo stvarjo in med kislecom. — Na drugo vprašanje, kako in zakaj se sožgemo pri tako nizki gorkoti, se tukaj ne more odgovoriti. Mora in bo tudi zadostilo, če se zve, da se narejajo pri dotiki s kislecom napolnjene kervi s terdnimi telesnimi deli ravno tiste kemiske sestave, kakor bi jih dobili, če bi sožgali terdne telesne dele ponavadno v peči. Vzemimo tedaj, živalsko telo se sožiga, in to za dobro vzemši nadaljujmo premišljevanje.

Znano je, da sozidujemo naše telo iz terdnega živeža, ki ga uživamo. Koj je vprašanje, ali sožgemo dele tega živeža, ali drugače rečeno, ali se sklene kislec z njih mastjo, z njih sladkorom, z njih močicom, z njih mesom in z njih belakcom, ali pa dela živalsko telo enako kakor kemikar fabrike za svetilni gaz ali vinski cvet, ki premog ali sladkor poprej razkroji v gaze in ostalo oglje, v vinski cvet in ogljeno kislino itd., preden dopusti, da pride zraven žgeči

kislec. Učenost je to tako razsodila, da živalsko telo nar poprej razkroji živež v druge kemijske zveze in da še le potem vvodi njih sožiganje. Ta posebna naprava, ki jo je vednost odkrila, se mora koj spoznati pri prikazkih življenja. Posebno pa obsega v sebi do-sledek, da naj bo še toliko kisleca v živalskem telesu, vendar ne zadostuje, da bi se začelo sožiganje, celo takrat ne zadostuje, kedar ima telo še toliko stvari v sebi, ki bi jih v drugih okoljśinah morali prištevati sožigljivim; ker kislec zadobi še le takrat zadostivne prim-nike, kedar so naše jedi ali jedilom enako sestavljeni telesni deli uno premembo doživeli. S to izpeljavo se popolnoma vjema, da žival, ki smo jo dali v čisti kislec, in ki je tam pod navadnimi tirjatvami življenja, nič več izdelkov gorenja ne izmetuje, kakor če živi v kis-lecu, ki je zredčen z družimi neškodljivimi gazi.

Ravno to je bilo poterjeno tudi zastran človeka, da si vendar vsled nekaj drugačnega poskusa. Naj človek še tako hitro skuša sopsti in naj še tako nasituje kri s kislecem, vendar ni v stanu, da bi pospešil razderanje telesne mase. To se pa h krati zgodi, da se le vpeljejo prostovoljno ali neprostovoljne ravnanja, ki vzrokujejo pre-menjavo živeža v une bolj gorljive zveze. In potem se razkrojuje človeška snov tudi v zraku, ki ima na pol manj kisleca v sebi, ka-kor nas obdavajoče ozračje. Dober izgled tega dajejo prebivavci vi-socih gorjanskih dežel južnih krajev, ki živijo veselo v zraku, ki ima na pol manj kisleca v sebi, kakor zračje, morsko lice pokrivajoče.

Se ve da ta naprava je potrebna, ako hoče človek obderžati svojo kolikor toliko neodvisnost od vremenskih uplivov, ako neče naenkrat zgoreti kakor prižgana sveča. (Dalje in konec pr'hodnjič.)

Prebivavci na Koroškem l. 1860.

Vsakemu izmed nas je znano, da prebivata na Koroškem dva naroda, Slovenci in Nemci. Slovenci imajo sploh južne, Nemci pa severne strani v posesti. Vseh vkup se šteje, kakor kaže sledeči razkazek, ki je napravljen po šematizmu Kerške škofije za l. 1860 — 336,726 duš. Koliko pa je med njimi Slovincov? Število Koroških Slovincov se nahaja v nemških spisih skoz in skoz napek pove-dano; tako daleč je že prišlo, da nekteri pisatelji Slovincov v Goro-tanu celo viditi nočejo in vso kronovino kot nemško razglašajo. Iz sledečega polnovernega razkazka pa se more vsakdo prepričati, da je med koroškimi prebivavci več kakor tretji del Slovincov, ki so še čisto ohranili svojo narodnost, svoje šege in navade.

Sledeči razkazek je napravljen, kakor smo rekli, poleg duhovnega šematizma, ki je edino prava podlaga za razkazovanje narodnosti. Kjer se v cerkvi pridiga po nemški, tam prebivajo Nemci, kjer je pridiga skoz in skoz slovenska, tam živé Slovenci, kjer

pa se pridiga zdaj nemški zdaj slovenski, tam morajo stanovati Nemci in Slovenci; to je resnica, ki je ne more podreti živa duša. Res se zna prigoditi, da se je vselila tu pa tam v slovenskih farah kaka nemška družina, kar pa je zelo redka prikazen; ravno tako se pa nahajajo tudi po nemških farah slovenske družine; če se je po tem takem nemška družina v slovenski fari Slovencom prištel, so se ravno tako prištele slovenske družine po nemških farah Nemcom, takó da je razlika na obé strani poravnana. V namešanih farah se je pa polovica prebivavcov (ki jih je 9450) prištel Nemcom, druga polovica pa Slovencom. Po tem natančnem razkazu šteje koroška kronovina 336.726 prebivavcov; med njimi je 213.092 Nemcov, 123.634 pa Slovincov, kakor je viditi v

Razkazu

narodnosti v koroški kronovini.

Št.	Ime dekanije	Število far, v katerih je jezik v cerkvi			Število prebivavcov po		
		Nemški	Sloven- ski	Sloven- Nemški	nem- ških	sloven- skih	name- šanih
1	Št. Andraž	9	—	—	12.956	—	—
2	Belak	12	7	—	16.682	7.733	—
3	Breže	17	—	—	10.028	—	—
4	Celovec	9	10	3	16.148	10.331	3.934
5	Doberla ves	—	16	—	—	13.556	—
6	Dravberk spodnji . .	1	4	3	1.568	4.879	2.438
7	Dravska dolina spodnja	16	—	—	14.381	—	—
8	" " " zgornja	11	—	—	10.288	—	—
9	Kanalska dolina . . .	5	5	—	3.607	3.545	—
10	Kerška dolina	16	—	—	12.401	—	—
11	Krappfeld	18	—	—	13.731	—	—
12	Št. Lenart	8	—	—	9.781	—	—
13	Möllthal	13	—	—	12.498	—	—
14	Pliberk	—	13	—	—	19.035	—
15	Rož spodnji	—	16	—	—	13.170	—
16	" " " zgornji	—	13	—	—	11.264	—
17	Sovodenj	18	—	—	15.658	—	—
18	Terg	17	—	—	14.791	—	—
19	Tinje	—	17	—	—	13.083	—
20	Velkovec	—	13	1	—	12.592	1.179
21	Št. Vid	21	—	1	16.934	—	1.899
22	Wolfsberg	8	—	—	13.789	—	—
23	Zilska dolina spodnja	7	10	—	5.019	9.531	—
24	" " " zgornja	14	—	—	8.307	—	—
Znesek . .		221	124	8	208.367	118.909	9.450

Pritožba božja.

(Zložil J. Frankolski.)

Zakaj prevdarjaš sklepe moje?
Zakaj me sodiš zlih krivic?
Pokazi mi lastnine svoje,
Do česa ti imaš pravic?
Si stvaril mar nezmerne kroge?
Je zemlja delo tvojih rok?
Al senčnate rodil si loge?
Si modri spel čez nje obok?

Si mar oživil goste tmine
S prekrasnim petjem mičnih tic?
Si v log zapodil ti zverine?
Je polje mar rodil tvoj klic?
Jaz dajem rožicam cveteti,
Z oblakov topli dež rosim,
Pustim, da solnce gorko sveti,
Okusni sad le jaz rodim!

Al seže kedaj mar v višine,
V obnebj zračno tvoja dlan?
Da z nič rodi oblakov tmine,
Ko pride v hip osvete dan.
Ne ti, le jaz rodim oblake,
Razdjanja blesk, bučeči grom,
Zaženem ga v hudobne spake,
In trešim ga v prekletstva dom.

Če dež z oblakov s curkom lije,
Če sujem točo z mojih dlan,
Al mar kaj tvojega pobije?
Ni moje vse: doline, plan?
Zakaj dolžiš krivic očeta?
Od njega je, kar ti imaš!
Če polje krasni sad obeta,
Ga mar ti sam roditi znaš?

Če vzeme on, ni vzel mar svoje,
Kar sam na svojem je rodil?
Zakaj prevdarjaš sklepe moje
In moj skrivnostni sveti cilj?
Si ti vladarstva kdaj pravila
Iz mojih svetih bukev bral?
Me roka tvoja bo vodila,
Mi ti postave boš dajal?

Če jaz v mladosti krasnem cvetu
Iz srede tvoje hčer kosim,
Če bogatina v dobrem letu
Na drugi svet za plat dervim;
Namembe moje čudovite
Ne moreš z umom ti razkrit,
Ostanejo vmerjočim skrite,
Dokler ne poči drugi svit.

Ti diš si z mojih ust rojeni,
Si zemlja bil in solnčni prah!
Če pahnem te, kaj mar je meni
V globoki brezdna večni pah!
Ne boš namembe moje sodil!
Ne boš krivic me ti dolžil!
Premalo zraka si prebrdil,
Premalo nektarja zavžil.

Al ne obupaj duša blaga,
Če te zadene mojih psic,
Če brez sadu je tekla sraga,
Ne dolži mene ti krivic!
Pozabil nisem stvarce svoje,
Če treba česa bo, bom dal;
Saj las ne pade z glave tvoje
Da bi za njega jaz ne znal.

Literatura.

„Die Bildung der slavischen Personennamen“.

Spisal dr. Fr. Miklošič. („Denkschr. d. k. Akad. d. Wiss. phil. hist. Cl. X. Bd. 1860“ od 215. do 330 str.)

(Popisal J. Navratil.)

Ta obilni in imenitni spis, ki je tudi sam za-se v posebne bukve natisnjen, uči, kako so narejali Slovenci osebne (narodne) imena nekdanj, in kako jih narejajo nekateri izmed njih še dan današnji, pa nam razlaga tudi jako umno, kaj pomenijo. Kaj takega doslej nismo imeli; ta knjiga

je prva te verste, in nam kaže vnovič, kako marljiv, kako delaven je g. Miklošič na književnem polju. Več let je nabiral take imena po mnogoterih starih pismih in letopisih (bolgarskih, slovenskih, serbskih, ruskih, českih in poljskih), pa tudi po drugih novejših knjigah, v katerih je kaj takih imen, in napravil zdaj iz njih po slavni svoji navadi — poseben nauk. Le poslušajmo, kako bistroumno in mično govori ta učenj mož, razklada je nam, kako in zakaj so krojili Slovenci národne imena, ki so jih nadevali in jih, kakor smo že rekli, nadevajo nekteri izmed njih še zdaj deci svoji.

To se godi po Miklošičevi misli iz jako različnih uzrokov; str. 30 (ali 242): Dar nebeški, ki so si ga želeli že zdavna, dobi zato ime od žida = (ti) ali žida =, ča-, čak- (desiderare, expectare): Ždan č. p. r.*), Židislav r. itd.

Včasih se rodi pozno, včasih pa rano (iznenadi), zato imena iz pozdê**) (pozno), ranъ (maturus), morebiti tudi imena iz „časъ“: Pozdêj, Pozdejko r. Pozdik č. Ranko s.; Čas č., Časen č. Časek č. (Primeri tem tudi ime Nenad s.: Bog mu dade sina iznenada; lepa im je imena nadela, jednom Predrag, a drugom Nenade s. pjesm. 2. 30. 46; 1. 75)

Gôlo (nago) se narodí, zato: Gola (žensk.) s., Goljan s., Golan p., Golica r., Nah č. itd.

Gojiti (b. galiti, stsl. negovati), in dojití ga je treba, zato: Gal s. (prim. Jovane, galeno dete, Jovana majka galila, presno ga mleko ranila blg. Vuk Stef. Karadž. Dodatak), Galъ s., Galija s., Galê, Galeš b.***) itd.; Nêg b. Nêg s. (da b' se dete od srca nazvalo, okupa ga i nane-gova ga; s. pjesm. 2. 30. 68), Nêg r., Nêh č., Ponêg s., Pereneg r. Nêga (ž) b., Nêgoj b., Nêgoje b. s., Njegoš in Nêguš s., Niegusъ p. itd.; Doj s. Dojna b., Dojnik r. Dojčin b. s. itd.

Naj živí in raste, zato iz živъ, žilъ, žiznъ, žirъ, žitъ, (vita, življenje), vrъhъ (vrh), rastъ itd.: Živo s., Živa (ž) s., Žywan p. itd.

Naj na korist jača, (naj bo jáko) naj ostane, naj bo zdravo, terdno, zato: Jak p. Jakota s., Jakunja r., Jačin č.; Ostoja s.,****) Stoja s., Stojan s., Stajko b., Stan b. s., Stana b. s. (ž), Stanislav s. r. č., Stanisław p.; Zdravko s. Tvrđilo r., Tvrđoň č., Tvrđko, Tvrtko s. Tudi stsl. svęťъ (свęťъ) = č. svat, p. święt, s. svet itd. ne pomenja po misli gosp. Miklošiča v osebnih imenih drugega kot jak, močán (validus): na kerščanski pomen te besede se tukaj ne sme misliti, zato ker izhajajo take osebné imena, v katerih se nahaja beseda svęťъ, celo iz starih (pogan-skih) časov: Svętoplъkъ (pogerčeno σφερόπλιχος vita S. Clem. c. V), Svja-

*) č. (česki), p. (poljski), r. (ruski), b. (bolgarski), s. (serbski), slov. (slovenski).

**) è je v spisih Miklošičevih = ѣ, tedaj ne naš sedanji glas è.

***) Stsl. „galiti je = laetari (veseliti se); prim. stsl. „nêga“ (hilaritas, veselje), stsl. „nêgovati“ = curare (gojiti) in = desiderare (želeť).

****) Tako je kerstila tudi Vukova mati drugega sinka, zato ker ji je bil prvi umerl; str. 102 (314).

tost p., Svatoš č., Svjatoslav r. (Nest.), Svatoslav č., Świętosław p., Svetomir s. itd. — Svetolik pa Svetozar s, je po novem; str. 97 (309).

Naj se vsem poštenim ljudem priljubi; naj ga vsi hvalijo in časté, naj bo vsem drago; zato: Lub č. Ljuban s. Ljubana p. Ljuben, Ljubenko in Ljubinko s., Ljuba, Ljubin in Ljubnik slov.*), Ljubimko r., Ljubica (viola) s., Luboš č., Luboša, Lubuša, Libuše č. . . ; Hval s., Chwał p. Pohval s. . . Čbystilo slov. („zistilo“, slavus carantanus. Monum. Germ. 13. 12), Čta č., Ctěna (ž) č., Ctislav, Čtímír č. . . ; Drag b. s. Drago, Drago, Draga (ž). Predrag s., Draž č., Dorož r., Dragoj b. s. Dragoje, Dragojlo s., Dragotin b. s., Dragutin s., Dragoljub s., Dragomil p., Dragomir, Dragoslav s. . .

Tako podučno in verjetno nam razlaga učeni gosp. Miklošič še veliko veliko drugih narodnih imen, ki jih dajó človeku mahom po rojstvu. Vse take izhajajo iz ljubezni starišev in drugih rodbenikov, in razodevajo kako želj, — ali pa milovanje, kakor n. pr. Nag (č. Nah), Sirota r, Sirata č. Sirotan s. (stsl. sirъ. orbus), Najden (b.) itd.

Ko sem prebiral liste te knjige, zdelo se mi je, da hodim po svétu, po katerem sem nekdaj že hodil, pa ne vem — kedaj; mislil sem, da me pozdravljajo stari znanci, ki jih pa več ne pametim. Užalilo se mi je. Kako se vse spremení! Serbom ali Bolgarom, ki imajo še toliko narodnih (kerstnih) imen (in to največ takih, kakoršnih ni v nobeni pratiki), in jih nadevajo deci svoji še dan današnji namesto tujih kerstnih, to se ve da ne bo tako pri sercu, kakor je bilo meni. Mi, Slovenci, nimamo namreč zdaj več nobenega narodnega (kerstnega) imena. Zato sem sledil po le-ti „imenski hosti“ posebno raztrošene staroslovenske, imena ki so skoro vse iz brižinskih pisem 10. veka razun nekterih, ki se nahajajo v glag. kl. (glag. cloz.) pa v knjigi „monumenta Germaniae“ (mg.). Naté vam jih!

Braslav („brazlavo“ dux Pannoniae mg. 1. 401. 408. 413); Borut (dux Carantanorum; glag. cloz. LXXVII; mg. 13. 7); Vitina in Vitobratr (fris.), Vladuh („Valduch“; glag. cloz. LXXVII); Vlkonja („uulkonga“), Godemir, Gostibi („goztibi“, Gostiša, („goztizaj“), živina („siuina“), Židebit („zidebit“), „Imizi“, „Kazne“, Krasa („krazza“), Ljuba („liupa“), Ljubin („liupin“), Ljubnik („liupnik“), Ljutica („liutza“) fris.; Ljutemir („livvtemir“) slavus; mg.; Radigoj („ratigoj“), Radogost („radogost“), Radonja („radonga“) fris.; Čbystilo („zistilo“, slavus carant.) mg. — Lahko, da sem ktero ime preskočil, pa veliko več naših domačih te verste menda ni v ti knjigi. Vendar se je

*) Iz briž. (fris.) pisem 10. veka, kateri še niso na svetlem, in jih hranijo v pisarnici Menihovski (München). V teh pismih je pisano „liupa“, „liupin“, „liupnic“ — očitno znamenje, da ni pisal tega domač človek. Nемец pravi še dan današnji, govore po naše: „pila“, „prala“ namesto: bila, brala — Le-te rokopise je dobil g. M. še le potem v roke, ko so bili prvi listi njegove knjige že natisnjeni; zato jih ni mogel več med druge izvirnike spredaj vverstiti.

ohranilo več osebnih imen, kakor pri drugih Slovenih, tako tudi pri nas v imenih nekterih krajev, posebno pa takih, ki jih rabimo le v množnem številu; n. pr. Godič, Godičevo, Dobračevo, (Gorbaševce hrvsllov.), Dedja vas, Poznanovec, Negova, (Negovec, hsllov.); Dedinci, Dejana (namesto Dejani), Cvetkovci iz (osebnega) imena Cvetko, ki je ostalo nekterim za priimek (pridevek) in še več takih.

Danes naj povem samo še to-le, kar beremo že na prvi strani, zakaj dajejo serbske matere svojim otrokom take imena, ki po volku („vuk-u“) diše; n. pr. Vuk, Vukajilo, Vukan, Vukana (ž.) Vukašin, Vukoje, Vukelja, Vukovoje, „Vukman“ in „Vukoman“, „Vukmilj“, „Vukmir“, „Vukmira (ž.) „Vukosava“ . . . Vse te imena (ki sem jih ravno naštel) so tudi v serbskem „rječniku“ Vuka Stef. Karadžića, ki piše pod besedo „Vuk“ na str. 78 tako-le: „Kad se kakvoj ženi ne dadu djeca*, onda nadjene (nadéne) djetetu ime Vuk, jer misle, da im djecu vještice**) jedu, a na vuka da ne će smjeti***) udariti (za to su — veli Vuk — i meni ovako ime nadjeli)“. Leta 1848 je dal D. Avramović v Belem gradu na svetlo svoj spis: „Sveta gora sa strane vere, hudožestva i povéštnice“. Spis sam na sebi (8m.) ima 160 strani, imena naročnikov so pa dale 194 str., in ta imenik je najobilnejši nabirek imen (in pridevkov), ki so navadne serbskemu narodu dan današnji.

(Konec prihodnjic.)

Drobtince za leto 1859 in 1860. Učiteljem in učencom, starišem in otrokom v poduk in kratek čas. XIV. letnik. Na svetlo dal M. Stojan, braslovški dekan. V Gradci 1860. Natisnil J. A. Kienreich. Na prodaj v Marburgi.

Gotovo obide veliko veselje vsakega slovenskega rodoljuba, ko se prikaže kako novo delo na polju naše literaturice; pa še veliko več mora biti naše veselje, ker so se po enoletnem prestanku spet prikazale Drob-tince, ki so se toliko udomačile med slovenskim ljudstvom, da jih moremo po vsi pravici ljudske bukve imenovati. „Bog daj“ — želimo tudi mi s starašino Drobincam — „naj jim bo novo selo slovenskih goric tudi mlado rodovito sadišče duhovskih cvetic in zlahnega sadja Slovenščine naše! Naj bi tudi na svojem četrtem seli za toliko lepši ozelenele ter rodile vsim domoljubom novo veselje in korist!“

Razpadajo kakor tudi druge leta v pet znanih razdelkov. Koj v prvem razdelku naletimo na mnogo lepega blaga; narlepši biser in krona celih letašnjih Drobinc so pa „Zlati nauki za razne stanove o svetem misionu in o duhovskih vajah“, ki so jih izustili milostlj. knez in škof lavantinski. V drugem razdelku „ogledalo slavnih rajnih“ gre prvo mesto življenjopisu „Gregor Kemperle“, ki ga je spisal g. Bonač. — Tri sledeči

*) „Kad umiru“ (kedar mró, pomirajo). Vuk pod besedo: dati se, na str. 111.

**) „copernice“.

***) da si ne bodo upale.

razdelki: „C. Prigodbe žalostne in vesele D. Prilike in basni in E. Ogledalo za šolo in domačo rejo otrok“ obsegajo marsikaj pripovednega in podučnega za mlade in odrasčene, od raznih pisavcov. Tudi „slovenska gerlica“ je letos dosti lepo zapela, posebno g. J. Virkova. — Sploh obsegajo tudi letašnje Drobince dosti mičnega berila in poromajo, kakor njih prejšne sestrice, gotovo po vseh slovenskih krajih od hiše do hiše. Lice jim kinča letos podoba matere božje v Petrovčah na Štajerskem. Natis je prav ličen in čist. Štejejo 278 strani in veljajo terdo vezane 1 gld. 10 kr. nov. denarja. Naj bi še mnogo let slovenski ljud izobraževali in požlahtnovali! Ob koncu pa še dve iskreni želji — pa brez zamere.

Perva naša želja je, da bi častita duhovščina široko polje ljudskega poduka pridniše obdelovala in posebno Drobčinčine predale v obilniši meri s cvetjem napolnovala. Poznamo jih po Kranjskem, po Štajerskem in tudi po Koroškem obilo duhovnih mož, ki jim teče slovenska beseda, da jo je veselo poslušati in prebirati. Neradi tudi pogrešamo v Drobincih zraven spisov drugih veljavnih pisavcov tudi sestavkov njihovega nekdanjega vrednika, ki je žalibog nekaj let sem skoraj popolnoma umolknil. „Priятli, Slovenci! vnovič podajmo si roke; pomagajmo si v vednostih in čednostih; tako nam hoče tudi dober Bog pomagati“. — Tako vabijo Drobincam starašina slovenske pisavce; Bog daj, da ne bo njih prijazno vabilo glas vpijočega v puščavi. —

Druga naša želja je — iz ljubezni do mile slovenščine je ne moremo zamolčati, — naj bi se vselej in povsod pisalo v pravilni čisti slovenščini, da ne bo pačilo toliko nenarodnih izrazov čistega domačega lica. Čistota v jeziku veliko pripomore, da se kaka knjiga ljudstvu prikupi ali odkupi. Posnemajmo v pisavi prosto ljudstvo in nikdar ne puščajmo v nemar slovniških pravil, ki jih je poterdila ljudska raba. Duh in čerka — vse naj bo narodno.

Ruski malarji na kmetih.

(Spisal rajni Fr. Jeriša.)

Vsak narod ima svoje pesnike in kiparje, in tako tudi svoje malarje, ti boljše, ti slabše, kakor mu jih je odmeril vsemodri Bog. Da tudi ruski narod ni brez njih, jasno je. Njih ljube posebnosti pa naj me zagovarjajo, da ravno o njih spregovorim besedico. — Mesta, kjer svoje umotvore razpostavljajo na ogled, so selske hiše od zunaj in znotraj. Vstopimo ter ozrimo se nekoliko krog sebe! Nad durmi ugledamo obraza carjev Aleksandra in Nikolaja, pod njima kažejo se nam štirje deli sveta — petega menda še ne poznajo. — Evropo predočuje nam ruski vojak; krog njega pa se gnjetijo kot pritlikovci drugi narodi: Nemec si je spavno kapico potegnul čez obraz ter sladko dremlje, Francoz uči opico plesati, Anglež štorčlja po barki, ki je pa po nameri na suhem, — on ima nekaj mačjega v svojem ponašanju ter miši lovi. — Azijo predočuje sopet Rus, in sicer

kozak. Pred seboj derví Turke, Peržane, Kirgize in Čerkese; njegova brada je tako dolga in mogočna, da je podoba, da hoče snegove pomesti raz gorá, ki ga obdajajo. — Afriko namestuje nam zamorec; da bi bil pa vestni malar prav razločno pokazal neznano vročino tega dela sveta, narisal je zravno njega veliko peč, iz koje šviga strašno plamenje. Z Ameriko pa, kakor kaže podoba, sam malar prav ni vedil kaj početi. Namestovavec novega sveta ima na glavi angleški klobuk, kterega mu pa vihar skuša odnesti; on sedi mirno na gori ognjometni, na čigar bljuvavniku prižiga si svojo lulico; v naročju ima zamorčka; težko pa je vganuti, ali ga hoče milovati ali tepsti.

Druge obrazine opisujejo večidel junaške pripovedke iz časov Vladimira Velikega; naj večkrat najdeš bor z drakonom. Ta pošast raztega se po celem papirju in težko je, razločiti iz čudnih zapletov bogatyra (junaka), ki bori se s pozojem. Večidel stoji junak v široko odpertem, ogenj bljuvajočem žrelu zmajevem, kjer, v jedni roki meč, v drugi palico, krepko seka in bode na vse kraje. Zdolej pa, ne daleč od repa te krilate kače, stoji krepki žrebec jezdičev, ki drakona boža s svojimi kopiti. Barve na taki podobščini so žive, da pogled jemljó -- pa saj je tudi pri naših Slovencih naj lepše to, kar naj bolj vpije.

V stanicah starih izsluženih vojakov pa najdeš naj bolj pogostoma oslavljanjo kako zmago ali bitko Suvarova. Ti vojskovodja je zmiraj še malik starih vojakov; mislim, da bi se marsikdo izmed njih pokrižal ravno tako, pred njegovo podobo kakor pred obrazom kakega svetnika. Tudi ljudstvo samo vé dokaj povedati o tem junaku; njegove posebnosti, njegovi kratki pregovori zarajajo se od zaroda do zaroda, in Suvarov je zmiraj še živa kniga ljudstvena. Med naj bolj čislane podobščine od zmag tega vojskovodja spada naskok na Izmailsko terdnjavo. Suvarov je ravno kar trikrat zakikirikal in na to znamenje naskakovajo zveste trume njegove; mesto gorí že z žofranastim in rudečim plamenom, raz nasipe in terdnjavske zidine padajo in valé se cele čete Ozmanov. — Res je, da se je pri dobitju te krepke terdnjave prelilo veliko kervi; Rusje so bili dvakrat odbiti s precejšnim zgubičkom; še-le pri tretjem naskoku so splezali na nasipe ter vderli se v znotrajno terdnjavo. 38.000 Turkov je bilo pobitih in težko ranjenih in 10000 ujetih. Osem dni zagrebali so prijatle in sovražnike. -- Na tej podobi so kakor povsod docela posebne razmere. Suvarov, kterega so njegovi rojaki sami imenovali „svojega malega batjuška“, tukaj je gorostasen, in glava njegova premoleva visoke stolpe Izmailske. Iz ognjobljuvavnih topov streljajo krogle, ki so pa štirikrat debelše od topov samih. Tudi po zraku plešejo in šverkajo bombe zoper bombe, rudeče in černe, ki so pa tako debele, da bi jih človek číslal za svetove. Rus zadeva jednoto časa, malar si tudi ni preveč belil glave. Vse godi se na hip: Vojskovodjevo kikirikanje, naskakovanje Rusov, cepanje Turkov, sosipanje zidin, in zad za vodjem je tudi pobočnik že zasél konja, da bi zdirjal k cesarici Katarini z vestjo zmage in slovečim poročilom: „Slava Bogu in slava Vam! terdnjava je naša in jez v njej!“

Slovenski besednik.

Iz Celovca. Dobra ljudska šola je nevsahljiv studenec sreče in blagoslova za narod in državo. Dobra ljudska šola je pa le tista, kateri je požlahtnovanje serca in uma edini cilj in konec. Naravno se pa um in serce le morejo izobraževati in požlahtnovati v domači besedi, v besedi materni, ki ima narveč oblasti nad človeškim sercom. Dobre ljudske šole so tedaj le tiste, ki so skoz in skoz uravnane v narodnem duhu, in taci je nam Slovencom potreba, kakor ribi vode. Pa tudi v mestnih, srednjih in viših šolah je želeti materinščini častitljivejšega mesta, ker drugači ni upati srečnega razvitka našega jezika in naše literature. Zastran uravnave mestnih, srednjih in viših šol je izgovoril „slov. Prijatelj“ sledeče, vsega pominja vredne besede, ki jih razglasuemo s serčno željo, da bi se kmalu uresničile: „Preden svojih misli razodenemo, naj opomnimo še tole: Mi imamo pred očmi avstrijske šole, v katerih se izobražujejo duhovniki, uradniki, zdravniki, oficirji, umetniki in obertniki avstrijski; mi imamo pred očmi cesarske postave in ukaze, ki gotovo niso dane le pro forma, temuč da se spolnujejo; od teh postav imenujemo le nektare: minist. ukaz 11. marca 1852 št. 1858, — 9. decembra 1854 št. 14,412 in 11. marca 1858 št. 22,629, ki zapovedujejo, da se ima verozakon (keršanski nauk) vselej in povsod v materskem jeziku prednašati; — minist. ukaz 10. marca 1849, ki zaukazuje, da morajo učniki tistih krajev, kjer živita dva jezika, dobro znati jezika oba; cesarsko postavo 20. julija 1859, ktera pravi, da v gimnazijskih šolah tistih dežel, kjer večina ljudstva ni nemškega jezika, nima več veljati cesarski ukaz od 9. decembra 1854, po katerem je v viših razredih večidel moral nemški jezik biti učni jezik, ampak le toliko se ima povsod nemški jezik učiti, da ga govori in piše vsak, ki je gimnazijalne šole doveršil; — minist. ukaz 2. marca 1851, da vsak deželni jezik more na realnih šolah biti učni jezik; — omenimo celo trumo tistih postav in ukazov, da morajo uradniki in oficirji znati jezike svojih ljudi, kar je tudi novi minister grof Goluhovski koj pri svojem nastopu kaj ojestro in resno vsem uradnikom naročil, pred očmi imamo vse te in še druge postave in ukaze; — slednjič imamo pred očmi slavo in srečo avstrijske države, v kateri prebiva mnogo narodov, ki se zavoljo jezika pisano gledajo in ne ljubijo, kakor je potrebno in dobro.

To imamo pred očmi in pravimo tole

I. Zastran jezikov:

1. Po vseh teh šolah, to je: glavnih, realnih, gimnazijalnih in po vseučiliščih naj je nemški jezik za vse učence obligaten ali zapovedan predmet; kajti nemško mora znati vsak izobražen Avstrijanec.

2. Učni jezik naj je tisti jezik, ktereга večina ljudi kake kronine govori.

3. Drugi deželni jezik naj je za vse učence obligaten ali zapovedan predmet.

4. V keršanskem nauku naj odgovarjajo učenci vselaj in povsod v materskem jeziku.

Po tem toraj bi bil v vseh teh šolah na Kranjskem učni jezik slovenski, — nemški jezik bi bil za vse učence obligaten predmet — v keršanskem nauku bi pa rojeni Slovenci odgovarjali slovenski, rojeni Nemci pa nemški. Ravno taka bi bila v vseh teh šolah na doljnem Štajerskem. Po vseh teh šolah na Koroškem bi bil učni jezik nemški, — slovenski jezik bi bil za vse učence obligaten predmet, — v keršanskem nauku bi rojeni Nemci odgovarjali nemški, rojeni Slovenci pa slovenski. Po Primorskem bi bil učni jezik slovenski ali taljanski, — nemški bi bil za vse zapovedan predmet, — v keršanskem nauku bi pa vsak učenec odgovarjal v svojem materskem jeziku.

II. Koliko se naj uči od drugega deželnega jezika? Kdor se ptujega jezika uči, mora troje znati: besede, slovniške pravila in besede po slovniških pravilih vezati v stavke. Vse to se le po stopnjah godi; po naših mislih bi naj bolje šlo takole:

1. V glavnih ali mestnih šolah naj se učenci učijo in vadijo v drugem deželnem jeziku pravilno in gladko brati in pisati, — reči imenovati in prav kratke in lahke stavke narejati, — v 4. razredu bi se prav lahko še tudi nekaj slovenskih pravil pridjalo; — v vseh predmetih naj se umeštalni izrazi (technische Ausdrücke) tudi v drugem deželnem jeziku učijo in vadijo. Koliko besed in izrek bi se učenci v štirih letih naučili!

2. V realnih in gimnazialnih šolah naj se učenci dobro poprimejo in navzamejo slovnice, naj se vadijo v drugem deželnem jeziku svoje misli ustmeno in pismeno na beli dan spravljati, in naj se tudi dobro soznaujijo z literaturo tega jezika. V viših razredih bi se mogel ta ali uni predmet še clo v drugem jeziku prednašati, ali vsaj bi se imelo dovoliti in še clo v hvalo in zaslugo šteti, ako ta ali uni učenec iz tega ali unega predmeta v drugem jeziku odgovarja. Zatoraj bo to, da vsak učenec iz keršanskega nauka v svojem maternem jeziku odgovarja, v šoli veliko koristilo; vsi se bojo drugega deželnega jezika, ki ga večkrat govoriti slišijo, lažje naučili in navadili.

3. Zastran vseučilišča smo ravno teh misel, kakor vsi Slavjani: Treba nam je vseučilišč kot ribi vode; zdihujemo in prosimo že davno, da se nam Jugoslovenom napravi vseučilišče v Zagrebu, od česar so tudi „Narodne Novine“ une dni spregovorile lepo in možko besedo. Na tem vseučilišču bi se moglo učiti nekaj v nemškem, nekaj v slavlanskem in nekaj v latinskem jeziku.

To so naše odkritoserčne misli; povedali smo jih naravnost, in se ne bojimo nobenih napadov. Vemo, da nekteri porečejo: Slovenski jezik še ni dosti zrel in olikan, — Slovencom manjka potrebnih knjig in učnikov itd. Kdor kaj takega čenča, s tim se nočemo sprekarjati, nočemo boba ob steno metati. Le to še kratko pristavimo, da bi bile tako osnovane šole na vse strani pravične, dobre in koristne. Nemški jezik bi se ne zanemar-

jal, še le bolj in rajše bi se ga Slovenci učili; — dobili bi duhovnikov, uradnikov, pravdnikov in oficirjev, ki znajo vseh potrebnih jezikov; slovenski umetniki, obertniki in rokodelci bi se v maternem jeziku toraj po naravnem potu veliko bolj omikovali, bi ne zaostajali za drugimi in bi škode ne terpeli; — narodi bi se med seboj bolj spoznavljali, bolj štimali in bolj ljubili; Slovenca mora boleti, ko vidi, da Nemec za slovenski jezik malo ali nič ne mara, ali ga pa še zasmehuje in zaničuje; Slovenec pa se mora naučiti nemškega jezika, ako hoče govoriti s tistimi gospodi, ki mu pravico delajo za njegov denar; — vse narode avstrijske bi objemal pas lepe zastopnosti in bratovske ljubezni; „Preljuba Avstrija bi bila močna in slavna“!

Iz Gradca 9. septembra. P. J. — Bolj se bliža človek slovenski zemlji, manj najde ljubezni do slovenščine. To velja posebno o Gradcu, kjer je človek že blizu Slovenskega, in o njegovih dijakih. Kdor se hoče tega prepričati, naj se malo po tergu sprehaja in slišal bo mnogo slovenskih branjovk, ktere tū raznega sadja in sočivja prodajajo. To še ni zadosti. Slišal sem memo hiš gredé ne ravno samo hlapcov in dekel slovenski govoriti, timveč tudi ljudi, ki po njih obleki soditi so kaj več od onih; še celó nektera pesternja slovenši z otroci, ki si po graškem svetu na zeleni travi igrajo. To vse je lepo slišati; ali kaj čudno se mi zdeva, da v Gradec prišedši ne v eni kavani kakšnega slovenskega časnika ne morem najti, če sem prav v kakih desetih popraševal. Strežnik mi je na vprašanje, „kako da nimajo nobenega slovenskega časnika“ odgovoril, da „windische Zeitung verlangt kaner“. To ti je, sem si mislil, in vendar smem soditi, da je tū dokaj slovenskih duš, posebno pa dijakov, ki se za razne službe na Slovenskem pripravljajo. Drugač je na Dunaji; tam se slovenskih in družih slovanskih časnikov v marsikteri kavani najde, in marsikteri dijak mi je pravil, da se je še le na Dunaji naučil slovensko gladko govoriti, česar ni utegnil na gimnazii. Slovenski dijaki na Dunaji se pa tudi zmiraj po domače razgovarjajo, naj bo snov njih pogovora ktera koli. —

Letnik graške gimnazije kaže, da je bilo ob koncu šolskega leta 575 dijakov, med kterimi samo 11 Slovincov! Za teh 11 Slovincov in še 10 družih je marljivi g. Drobníč slovenščino učil v 3 razdelkih 7 ur na tedenj. — Včeraj se je pripeljalo dunajsko pevsko društvo, ki so se mu tudi Mürzthaler-ji pridružili; na kolodvoru jih je sprejelo tukajšno pevsko društvo, vojaška in meška godba in sila veliko ljudi. Vreme je bilo še vgodno. Peli so mnoge pesmi, med kterimi tudi „kje Nemca dom“. — Na kolodvoru se najde mnogo priporočeb nabitih, med drugimi je tudi ena, ki razgláša mojstra v laškem, ogerskem, nemškem in slovenskem jeziku. Zadnja se glási od čerke do čerke takole: „Franz Hanke, kinčski kamničar v. Aunskih ulicah N. 667, v. Grazu se priporóči k' vsim delam za spomine mertvaske križe iz mehkiga in terdiga kamna posebno pa ima veliko narejenih mertvaških križev iz krasniga beliga marmaja. Za urne odgovore na dopise in dobro ukladanje pri poslanju je skerbleno“.

Iz Celovca. 30. septembra. Z jutranjim dnevom se prične novo šolsko leto. Bog daj, da bi napočila ž njim tudi slovenščini zarja lepših dni. Upali smo, da bomo za novo šolsko leto z vsemi potrebnimi knjigami zaoskerbljeni; pa nada nas je goljufala: berila za osmi gimnazijalni razred še zmiraj pogrešamo, da si ravno ga je nam neobhodno potreba. Brez berila ga ni in ga ne more biti napredka v jezikoslovnem nauku; zato prosimo v imenu vseh Slovincov, ki jim je napredka v slovenščini v resnici mar, naj se izdava omenjenega berila ne deva pod dolgo klop. V vseh drugih slovanskih narečjih, kolikor je nam znano, so vse berila že gotove, toliko lože bi se dalo natiskevati slovenskega berila za VIII. razred pospešiti. Sladka nada nas navdaje, da gosp. izdajatelj ne bo preslišal naše ponižne prošnje. — Ravno pred sklepom današnjega lista nam je prišel v roke g. Hicingerjev „Domač koledar slovenski za navadno leto 1861. Veljá 40 kr. nov. dnarja. Več o njem prihodnič. Pri tej priložnosti naznanjamo čast. družnikom, da se tudi „koledarček družbe sv. Mohora“ marljivo natiskuje. Dogotovljen bo do srede tekočega mesca, da bo se mogel ob začetku prihodnjega mesca z „zgodbami sv. pisma“ vred častitim družnikom razposlati. — Z velikim veseljem nas je navdal dopis iz Krajnskega v 205. listu dunajskega časnika „Wanderer“, ki se tako moškó poteguje za pravice Slovincov. Vse koroške Slovence, ki so ga brali, je jako razveselil. Naj bi se večkrat dopisniki oglašali o slovenskih potrebah in željah v „Wanderer-ju“ ali v „Gegenwart“, ki se nam zdita iz med dunajskih listov skorej edino pravična za vse avstrijsanske narode. Naj bi ju Slovenci in vsi Slovani v obilnem številu podpirali, še bolj pa nova slovanska politična lista, katerih eden „Pozor“ začne v Zagrebu, v hrovaškem, drugi „Čas“ pa v Pragi v českem narečju 2. oktobra izhajati. „Pozor“, — koje (novine) če biti vierno ogledalo narodnoga života i stanja, iskren tumačnik naših potriebah i željah, pazljiv pozornik svega, što po svietu biva — bo izhajal razun nedelj in praznikov vsak dan na pol poli in veljal do konca leta s poštnino vred 5 gld. nov. dnarja. Vredoval in izdajal ga bo pa znani domorodec g. Slavoljub Vrbančić. Ker mi Slovenci prav za prav nimamo lastnega političnega časnika, ki bi svetu odkrival naše potrebe in razglaševal naše želje, naj bi se okoli „Pozora“ združilo tudi obilo dopisnikov in naročnikov iz slovenskih pokrajin. Naj se strinja v tem narodnem listu vse jugoslovensko narodno življenje, da v resnici postane „vierno ogledalo narodnoga života i stanja“ in „iskren tumačnik naših željah i potriebah.“ — Kakor jugoslovenski „Pozor“ bo tudi česki „Čas“ izhajal vsak dan razun praznikov na celi poli in se posebno pečal z domačimi zadevami. Vrednik mu je g. Dr. Krasa. Do konca tekočega leta veljá s poštnino vred 4 gld. 8 kr. nov. dnarja. Naj bi našel tudi ta politični list obilno podpore. — Ob enem začne v Oseku izhajati nov časnik v horvaškem narečju pod naslovom „Cvjet i plod“, ki bo

prinašal zabavno-podučne sestavke za milo mladež. Pribajal bo na svitlo vsake šeste ali sedme nedelje v 3—4 pole debelih vezkih in bo veljal za celo leto 3 gld., za pol pa 1 gld. 60 kr. Vrednik mu bo g. Ant. Truhelka. Tudi na ta novi list obračamo pozornost vseh slovenskih rodoljubov. — Naš slavno znani pesnik g. Miroslav Vilhar piše iz Kalca „Novicam“: 24 pesem čaka belega dneva in do konca tega leta nabiram naročnikov; napevi bojo po 80 soldov. Naznanovaje svojim bravcom to novico tudi mi iz serca zakličemo z „Novicami“ pesmam: dobro došle! — Ob koncu donšnjega dopisa priporočamo Slovencom še prevažna politična spisa „Die Nationalitäten in Oesterreich von einem Romanen“ in pa „Stav Rakovska a jeho budoucnost“, ki ga je spisal in v Kralj. Gradcu izdal g. Dr. C. Kampelik. Poslednji spis šteje 270 strani in velja 1 gld. 50 kr. Obá spisa sta vredna, da se natajčno ž njima soznani vsak Avstrijanec. Vsega pominja vredna je tudi česka knjižica: „Cena narodnosti“, ki jo je spisal in v Litomišlu izdal J. Valouch. Naj bi našla obilo prijateljev!

Iz Zagreba se piše „Lumiru“ med drugim tole: Z veliko radostjo Vam naznanjam, da bomo v kratkem spet doživeli gledališnih predstavljaj v narodnem jeziku. Igralo se bo, kakor je slišati, to jesen prav pogosto horvaški, da bi le igravcov ne bilo pomanjkanja, ker se narodno gledišče toliko časa ni več obdelovalo. — „Čitaonica zagrebačka“ je bila, kakor je znano, sopet slovesno odperta v „streljani“. Upanje je, da se bo ta narodni ustav povzdignil na dosti visoko stopnjo; želeli bi vendar bilo, da bi se preselil v „Narodni dom“, kjer bi bilo zanj primerniše mesto. Obiskuje se prav pogosto od vseh naših rojakov, pa najde tudi zun Zagreba dosti deležnikov. — Te dni bo doveršen natis Šulekovega „nemškohorvaškega slovnika“, kterega vsi željno pričakujemo. Bode pa ta slovník prav izverstno delo, kakoršno se le od samega Šuleka pričakovati more, ki nevtrudljivo in krepko obdeluje narodno polje. Razun slovnika, ki bode pravi biser naše literature, vreduje ta rodoljub „Gospodarski list“ in se peča tudi z drugimi za naš narod potrebnimi deli. Nadjati se moremo od njega, da bo nam obilno obogatil našo narodno literaturo. Bog mu ohrani zdravje, da bo mogel še mnogo let delati za naš narod. — Tisk imenitnega dela „Spomenici hrvatski“ veselo napreduje. Največe zasluge za to delo, ki bo posebno važno za našo zgodovino, si je spet pridobil znani mecenat jugoslavenski, mil. škof Djakovaški, g. J. Strossmajer, ki je daroval za njih izdavo veliko denarja. — G. Fr. Rački, kanonik na ustavu sv. Jeronima v Rimu in pisatelj izverstnega dela „Sveti Cyril i Method“ je prišel za nekaj dni v Zagreb, da pregleda tukajšno nadškofijsko knjižnico, ker upa ondi najti obilo gradiva za svoje dela. — Vodstvo tukajšnega gimnazija je bilo izročeno našemu pisatelju g. Adolfu Weberju (Tkalčeviću), kar je vse domoljube z velikim veseljem navdalo. Od njega gre pri-

čakovati, da si bo iz vseh moči prizadjal, da postane naš gimnazij pravi narodni ustav. Ob enem Vam dajem na znanje, da bo horvaščina tudi na naši viši realki vpeljana kot učni jezik, kolikor pripuščajo učne moči. Zagotoviti Vas vendar moram, da znajo — razun enega — vsi učitelji narodni jezik; zato ne bo nobenega zaderžka pri vpeljevanju narodnega jezika v vse razdelke tega učilišča.

* Česki rodoljubi si prizadevajo iz vseh moči, da bi se čedalje bolj razvila njihova krasna literatura. Znana je Fingerhutova cena za najboljšo tragedijo iz domače zgodovine; zopet se je našel rodoljub, ki bo razpisal znamenito ceno (20 napoljondorov t. j. 600 frankov v zlatu) za najboljši roman iz česke zgodovine. — Ravno tako so poslali dijaki mesta Breznice vredništvu „Poutnika od Otavy“ 50 glđ. nov. dnarja, da se razpiše cena za najboljšo zgodovinsko novelo. To hvale vredno djajanje razglašamo z iskreno željo, da bi se našlo tudi med nami enacih podpornikov domače leposlovne literature!

* Česki lepoznanški časnik, ki izhaja pod naslovom „Obrazi života“ v Litomišlu na Českem, je podal svojim naročnikom kot premijo sprelep velik obraz „Verbování za třicitileté valky“, ki ga je narisal sloveči umetnik Dvořák. Verh tega prejmejo celoletni naročniki tega lista še drugo prekoristno premijo pod naslovom: „Hospodarske letopisy. Kalendář se záznamkami oučetními na rok 1861“. Na novo obračamo pozornost Slovincov na te z mnogimi podobami okinčani česki časopis, ki velja s premijama vred za celo leto le 6 glđ.

Imenik častitih g. g. naročnikov: 286. M. Stojan, dek. v Braslovčah; 287. J. Marinič, kpl. v St. Jakopu; 288. L. Kristofič, kpl. pri sv. Vidu; 289. J. Golia, kpl. v Devinu; 290. Fr. Ovsenek, samostojn. kpl. v Podgorju; 291. A. Klodič, modrosl. v Gradcu; 292. J. Kopač, pravn. na Dunaju; 193. J. Wilfan, tehnikar na Dunaju; 294. K. Pec, c. k. grunt. vodja v Kranju; 295. Fr. Žakelj, c. k. gimn. prof. na Reki; 296. J. Holc, kpl. v Serdišču; 297. Fr. Fresl, kpl. v Žabnicah; 298. A. Hadžić, tajn. serbske matice v Pešti; 299. K. Novak v Podbrezjah; 300 V. Wilcher v Prezidu; 301. V. Hatle, gimn. učenec v Jičinu; 302. Dr. St. Kočevar v Celju; 303. Fr. Govekar, učenik v Ternovem; 304. Fr. Mauri, bogoslovec v Gorici; 305. J. Geržetič, bogsl. v Gorici; 306. J. Tušek, kmet pri Železnikah; 307. M. Vigele, učitelj na Bistrici; 308—309 J. Črncić in J. Šust, duhovna v Avgustineju na Dunaju; 310. Dr. L. Šust, c. k. uredn. v Sibirju; 311. J. Gruden, fajm. v Poljanicah. (Dalje.)

Častitim družnikom na znanje.

Vsi tisti častiti gg. družniki, ki letošnjih Večernic (1. in 2. zvezek) od knjigarjev, kamor so jim bile poslane, niso prejeli, naj družbi blagovoljno naznanijo do konca tega mesca, kaj jim še manjka, da se jim more perve dni novembra s „koledarčkom“ in z „zgodbami sv. pisma“ vred po pošti poslati. Pred vsem drugim pa naj blagovoljijo še poprašati po „Večernicah“ pri znanih družbinih knjigarjih, kamor so jim bile že davno poslane. Kmalo se bo vendar vredile razpošiljanje družbinih bukev po čast. dekanijstvih; tako se bo gotovo vsem zmešnjavam v okom prišlo.

V Celovcu 1. oktobra 1860.

Družbin odbor.

Natisnil Janez Leon v Celovcu.